

RAAD VAN EUROPA

COMITÉ VAN MINISTERS

Aanbeveling Rec(2006)5 van het Comité van Ministers van de lidstaten inzake het Actieplan van de Raad van Europa ter bevordering van de rechten en de volledige participatie van personen met een beperking in de maatschappij: naar een betere kwaliteit van leven voor personen met een beperking in Europa 2006-2015

*(Overgenomen door het Comité van Ministers op 5 april 2006
tijdens de 961e zitting van de Gedelegeerden der Ministers)*

Het Comité van Ministers,

Herinnerende aan Resolutie (59) 23 van 16 november 1959 inzake de uitbreiding van de activiteiten van de Raad van Europa op sociaal en cultureel terrein;

Gelet op Resolutie (96) 35 van 2 oktober 1996 ter herziening van de Gedeeltelijke Overeenkomst op het Gebied van de Sociale en Volksgezondheid, waarmee het Comité beoogde de structuren te herzien van de Gedeeltelijke Overeenkomst en besloot om op basis van de herziene regels ter vervanging van de regels vervat in Resolutie (59) 23, de activiteiten voort te zetten die tot dan toe werden uitgevoerd en ontwikkeld op grond van laatstgenoemde Resolutie en zijn gericht op, *inter alia*, de integratie van personen met een beperking in de maatschappij met het oog op de definitie van een coherent modelbeleid voor personen met een beperking op basis van de principes van volledig burgerschap en een zelfstandig leven, hetgeen de opheffing impliceert van barrières voor de integratie, ongeacht hun aard, zij het psychologisch, onderwijskundig, gezinsgerelateerd, cultureel, sociaal, beroepsgerelateerd, financieel of bouwkundig, en om bij te dragen aan de implementatie van een dergelijk modelbeleid op Europees niveau;

Overwegende dat de Raad van Europa zich ten doel stelt een grotere eenheid tussen de leden van de Raad tot stand te brengen en dat dit doel kan worden nagestreefd door, *inter alia*, gemeenschappelijke regels te hanteren op het terrein van het gehandicaptenbeleid teneinde de bescherming te bevorderen van de burgerrechten, de politieke, sociale en culturele rechten en het recht op onderwijs van personen met een beperking;

Rekening houdend met de Conventie voor de Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (ETS nr. 5);

Rekening houdend met de principes die zijn vastgelegd in het herziene Europees Sociaal Handvest (ETS nr. 163), met name het recht van personen met een beperking op zelfstandigheid, sociale integratie en maatschappelijke participatie;

Gelet op de Standaardregels inzake het bewerkstelligen van gelijke kansen voor personen met een beperking van de Verenigde Naties, 1993;

Gelet op de International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) of the World Health Organisation (WHO), 2001;

Gelet op de Conventie inzake revalidatie en de tewerkstelling van gehandicapte personen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) (nr. C159), 1983, en de bijbehorende Aanbeveling inzake revalidatie en de tewerkstelling van gehandicapte personen van de ILO (nr. R168), 1983;

Gelet op Aanbeveling nr. R (92) 6 van het Comité van Ministers aan de lidstaten betreffende een coherent beleid voor personen met een beperking;

Gelet op de ministeriële verklaring over mensen met een beperking "Progressing towards full participation as citizens" (Naar volledige participatie als burgers), die is aangenomen tijdens de tweede Europese conferentie

van ministers die verantwoordelijk zijn voor het integratiebeleid voor personen met een beperking, gehouden op 7 en 8 mei 2003 in Malaga (Spanje);

Gelet op het actieplan van de derde top van de staatshoofden en regeringen van de Raad van Europa (CM(2005)80 definitief), aangenomen op 17 mei 2005 in Warschau, waarin de rol en de belangrijkste verantwoordelijkheden van de Raad van Europa voor de komende jaren zijn neergelegd;

Gelet op Aanbeveling 1592 (2003) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa "Towards full social inclusion of persons with disabilities" (Naar volledige inclusie van personen met een beperking);

Opnieuw bevestigend de universaliteit, ondeelbaarheid en onderlinge afhankelijkheid van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden en de noodzaak om personen met een beperking het volledige genot van genoemde rechten en vrijheden te garanderen zonder enige discriminatie;

Overwegende dat het aandeel van personen met een beperking in de totale Europese bevolking wordt geschat op 10-15%, dat de belangrijkste oorzaken van invaliditeit ziekten, ongelukken en tot invaliditeit leidende ouderdomsziekten zijn, en dat het aantal personen met een beperking naar verwachting gestaag zal groeien als gevolg van de stijgende levensverwachting, *inter alia*;

Overwegende dat niet-bevordering van de rechten van burgers met een beperking en het niet garanderen van gelijke kansen als een schending van de menselijke waardigheid dient te worden beschouwd;

Overwegende dat het garanderen van gelijke kansen aan de leden van alle groepen binnen de samenleving bijdraagt tot het veiligstellen van de democratie en sociale samenhang;

Ervan overtuigd dat een op mensenrechten gebaseerde aanpak om de integratie en volledige participatie van mensen met een beperking in de samenleving te garanderen onderdeel dient te zijn van alle relevante beleidsterreinen op internationaal, nationaal, regionaal en lokaal niveau;

De noodzaak beklemtonend om de gehandicaptenproblematiek in alle sectoren te integreren ("mainstreaming") door middel van samenhangend beleid en gecoördineerde actie;

Het belang erkennend van het werk dat is uitgevoerd door het Comité inzake de revalidatie en integratie van personen met een beperking van de Raad van Europa (CD-P-RR) bij het opstellen van de conceptversie van dit Actieplan voor personen met een beperking;

Het belang beklemtonend van het sluiten van partnerschappen met niet-gouvernementele organisaties van personen met een beperking bij de implementatie van het Actieplan voor personen met een beperking en de uitvoering van de daaruit voortvloeiende vervolgactiviteiten,

Beveelt de regeringen van de lidstaten aan om, waar nodig rekening houdend met hun specifieke nationale, regionale of lokale structuren en met inachtneming van hun respectieve verantwoordelijkheden:

- a. de beginselen op de meest aangewezen wijze te integreren in hun beleid, wetgeving en de uitvoering daarvan, en de acties genoemd in het Actieplan van de Raad van Europa te implementeren teneinde de rechten en de volledige participatie van personen met een beperking in de samenleving te bevorderen en zo de kwaliteit van leven van personen met een beperking in het Europa van 2006-2015 te verbeteren, zoals wordt uiteengezet in het appendix bij deze aanbeveling;
- b. de implementatie en toepassing van dit Actieplan voor personen met een beperking 2006-2015 van de Raad van Europa te bevorderen op terreinen die niet onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid vallen van de overheid, maar waar overheid of publieke instanties niettemin een zekere invloed hebben of rol kunnen spelen;
- c. voor dit doel de breedst mogelijke verspreiding te verzekeren van deze aanbeveling onder alle betrokken partijen, bijvoorbeeld door voorlichtingscampagnes en samenwerking met de privésector en met vrijwilligersorganisaties, belangengroeperingen en andere organisaties die gemeenlijk worden aangeduid met "civil society", met name niet-gouvernementele organisaties van mensen met een beperking.

**Actieplan van de Raad van Europa
ter bevordering van de rechten en de volledige participatie van personen met een beperking in de
samenleving: naar een betere kwaliteit van leven voor personen met een beperking in Europa 2006-2015**

Inhoud

1. Samenvatting
2. Inleiding
3. Belangrijkste actielijnen
 - 3.1. Actielijn nr. 1: Participatie in het politieke en openbare leven
 - 3.2. Actielijn nr. 2: Participatie in het culturele leven
 - 3.3. Actielijn nr. 3: Informatie en communicatie
 - 3.4. Actielijn nr. 4: Onderwijs
 - 3.5. Actielijn nr. 5: Werkgelegenheid, beroepsopleidingen en beroepsoriëntatie
 - 3.6. Actielijn nr. 6: Aangepaste omgeving (build environment)
 - 3.7. Actielijn nr. 7: Vervoer
 - 3.8. Actielijn nr. 8: Leven in de lokale samenleving
 - 3.9. Actielijn nr. 9: Gezondheidszorg
 - 3.10. Actielijn nr. 10: Revalidatie
 - 3.11. Actielijn nr. 11: Sociale bescherming
 - 3.12. Actielijn nr. 12: Wettelijke bescherming
 - 3.13. Actielijn nr. 13: Bescherming tegen geweld en misbruik
 - 3.14. Actielijn nr. 14: Onderzoek en ontwikkeling
 - 3.15. Actielijn nr. 15: Voorlichting
4. "Cross-cutting" aspecten
 - 4.1. Inleiding
 - 4.2. Vrouwen en meisjes met een beperking
 - 4.3. Mensen met beperkingen met intensieve ondersteuningsbehoeften
 - 4.4. Kinderen en jongeren met een beperking
 - 4.5. Ouderen met een beperking
 - 4.6. Mensen met beperkingen onder minderheden en migranten
5. Implementatie en vervolgacties
 - 5.1. Inleiding
 - 5.2. Implementatie
 - 5.3. Vervolgacties
- Appendix 1 Ministeriële verklaring van Malaga inzake personen met een beperking "Progressing towards full participation as citizens" (Naar volledige participatie als burgers), aangenomen tijdens de tweede Europese conferentie van ministers die verantwoordelijk zijn voor het integratiebeleid voor personen met een beperking, op 7-8 mei 2003 te Malaga, Spanje;
- Appendix 2 Referentiedocumenten

1. Samenvatting

1.1. Missie

1.1.1. Ministeriële verklaring van Malaga inzake personen met een beperking

In 1992 werd na de eerste Europese Conferentie van Ministers die verantwoordelijk zijn voor het integratiebeleid voor personen met een beperking. Aanbeveling nr. R (92) 6 inzake een coherent beleid aangaande personen met een beperking aangenomen door het Comité van Ministers.

Deze baanbrekende aanbeveling heeft meer dan tien jaar lang een grote invloed gehad op het gehandicaptenbeleid en is de aanzet geweest tot nieuwe inclusieve beleidsplannen, die hebben geleid tot een verbetering van het leven van personen met een beperking, zowel nationaal als internationaal.

In de tussentijd hebben zich echter belangrijke veranderingen voltrokken in de samenleving, die de noodzaak hebben geschapen voor nieuwe strategieën om een sociale en op mensenrechten gebaseerde benadering van de problematiek van mensen met beperkingen in het komende decennium verder te bevorderen.

Tijdens de tweede Europese conferentie van Ministers, in mei 2003 in Malaga, Spanje, namen de ministers die verantwoordelijk zijn voor het integratiebeleid voor personen met een beperking de Ministeriële verklaring van Malaga aan inzake personen met een beperking, getiteld "Progressing towards full participation as citizens" (Naar volledige participatie als burgers).

Tijdens deze conferentie werd een strategie uitgestippeld teneinde een Actieplan van de Raad van Europa uit te werken, dat was gericht op de bevordering van de fundamentele rechten en de verbetering van de levenskwaliteit van personen met een beperking in Europa.

1.1.2. Missieverklaring

Het Actieplan voor personen met een beperking 2006-2015 van de Raad van Europa wil de doelstellingen van de Raad van Europa met betrekking tot mensenrechten, non-discriminatie, gelijke kansen, volwaardig burgerschap en participatie van personen met een beperking vertalen naar een Europees kader voor het gehandicaptenbeleid in de komende tien jaar.

Het Actieplan heeft tot doel een alomvattend kader te bieden, dat flexibel en aanpasbaar genoeg is om te voldoen aan landspecifieke omstandigheden. Het is bedoeld als *roadmap* voor beleidsmakers, die hen in staat moet stellen om de aangewezen plannen, programma's en innovatieve strategieën te ontwerpen, zonedig aan te passen en bij te sturen en te implementeren.

De Raad van Europa zal het Actieplan voor personen met een beperking implementeren door positieve ondersteuning te bieden aan alle lidstaten in de vorm van aanbevelingen, adviezen en informatie van deskundigen.

1.2. Basisprincipes en strategische doelen

1.2.1. Basisprincipes

De lidstaten zullen binnen een antidiscriminatie en mensenrechtenkader hun inspanningen voortzetten om de zelfstandigheid, het zelfbeschikkingsrecht en het welzijn van personen met een beperking te verbeteren en een visie te bevorderen van het hebben van een beperking als een onderdeel van de menselijke verscheidenheid.

Hierbij wordt rekening gehouden met relevante bestaande Europese en internationale instrumenten, verdragen en plannen, met name de ontwikkelingen rond het concept voor een internationale conventie over de rechten van personen met een beperking van de Verenigde Naties.

De Nieuwe strategie voor sociale cohesie (2004) van de Raad van Europa wijst erop dat het een grote vastbeslotenheid en een bijzondere inspanning vergt om mogelijk kwetsbare groepen, zoals kinderen en

jongeren, migranten en etnische minderheden, personen met een beperking en ouderen, toegang te garanderen tot de mensenrechten.

Het Actieplan voor personen met een beperking erkent het beginsel dat de samenleving jegens al haar burgers verplicht is er zorg voor te dragen dat de effecten van het hebben van een beperking tot een minimum worden beperkt door actieve ondersteuning van een gezonde levensstijl, een veilige omgeving, een adequate gezondheidszorg, revalidatie en reïntegratie en opvang binnen de lokale samenleving.

1.2.2. Strategische doelen

De belangrijkste doelstelling van het Actieplan voor personen met een beperking is om te fungeren als een praktisch hulpmiddel voor de ontwikkeling en implementatie van levensvatbare strategieën om de volledige participatie in de samenleving tot stand te brengen van personen met een beperking en uiteindelijk om het gehandicaptenbeleid tot een integraal onderdeel te maken van alle beleidsterreinen in de lidstaten ("mainstreaming"). Het Actieplan beoogt zowel tegemoet te komen aan landspecifieke condities als aan de voorwaarden van overgangsprocessen die in verschillende lidstaten plaatsvinden.

Het Actieplan bevat aanbevelingen voor het uitvoeren van specifieke activiteiten op nationaal niveau en belicht aspecten van kwetsbare groepen binnen de groep van mensen met beperkingen als geheel die tegen specifieke obstakels en problemen oplopen die een benadering vereisen die de grenzen tussen de verschillende terreinen overschrijdt ("cross-cutting benadering").

Het moedigt de lidstaten aan om een antwoord te bieden op de behoeften van personen met een beperking door zorg te dragen voor hoogwaardige, vernieuwende voorzieningen en reeds genomen maatregelen te consolideren.

Het Actieplan beoogt een bron van inspiratie te zijn voor privéondernemingen, niet-gouvernementele organisaties en andere internationale organisaties. Niet-gouvernementele organisaties van personen met een beperking worden in de context van het Actieplan beschouwd als competente en deskundige partners bij de ontwikkeling van beleid, die als belanghebbenden dienen te worden geraadpleegd bij besluitvormingsprocessen die een directe invloed hebben op hun leven. De implementatie van het Actieplan zal worden bewaakt en regelmatig worden geëvalueerd teneinde de voortgang op nationaal niveau op de voet te volgen en veelbelovende benaderingen ("good practices") uit te wisselen.

1.3. Belangrijkste actielijnen

Het Actieplan voor personen met een beperking van de Raad van Europa omvat alle belangrijke aspecten van het leven van mensen met beperkingen en bestrijkt derhalve een breed beleidsterrein. Deze belangrijke aspecten zijn terug te vinden in de 15 actielijnen waarin de belangrijkste doelstellingen en de specifieke acties die door de lidstaten dienen te worden geïmplementeerd, worden beschreven.

De actielijnen vormen de kern van het Actieplan. Ze bestrijken de volgende terreinen:

- Nr. 1: Participatie in het politieke en openbare leven;
- Nr. 2: Participatie in het culturele leven;
- Nr. 3: Informatie en communicatie;
- Nr. 4: Onderwijs;
- Nr. 5: Werkgelegenheid, beroepsopleidingen en -beroepsoriëntatie;
- Nr. 6: Bebouwde omgeving;
- Nr. 7: Vervoer;
- Nr. 8: Leven in de lokale samenleving;
- Nr. 9: Gezondheidszorg;
- Nr. 10: Revalidatie;
- Nr. 11: Sociale bescherming;
- Nr. 12: Wettelijke bescherming;
- Nr. 13: Bescherming tegen geweld en misbruik;
- Nr. 14: Onderzoek en ontwikkeling;

– Nr. 15: Voorlichting.

Participatie in het politieke en openbare leven (nr. 1) en in democratische processen is essentieel voor de ontwikkeling en het behoud van de democratische samenleving. Personen met een beperking dienen de kans te krijgen om de bestemming van de buurt of gemeenschap waarin zij leven, te beïnvloeden. Het is daarom van belang dat personen met een beperking hun stemrecht kunnen uitoefenen en kunnen deelnemen aan politieke en publieke activiteiten.

Om als volwaardige leden van een samenleving te kunnen functioneren, dienen personen met een beperking te kunnen participeren in het culturele leven (nr. 2) van die samenleving. Derhalve dienen alle daartoe geëigende maatregelen te worden genomen om te verzekeren dat personen met een beperking daadwerkelijk kunnen participeren in culturele activiteiten en organisaties en hun creatieve en intellectuele potentieel kunnen ontwikkelen en gebruiken ten eigen voordele en ten bate van de samenleving waarvan zij deel uitmaken.

In dit verband is toegang tot informatie en communicatie (nr. 3) een eerste vereiste. Het is van belang, dat publieke en private informatieverschaffers en aanbieders van communicatiemiddelen en -systemen rekening houden met de behoeften van personen met een beperking. De lidstaten dienen er via de daartoe geëigende middelen voor te zorgen dat mensen met een beperking in dezelfde mate informatie kunnen geven en ontvangen als andere leden van de samenleving.

Gelijke toegang tot het onderwijs (nr. 4) is een fundamentele eis om personen met een beperking sociale inclusie alsmede zelfstandigheid te kunnen garanderen. Gelijke toegang dient te gelden voor alle stadia van het onderwijs, van voorschoolse educatie tot beroepsopleidingen en levenslang leren. Het reguliere onderwijs en gespecialiseerde onderwijsprogramma's dienen waar mogelijk te worden aangemoedigd om samen te werken bij de ondersteuning van personen met een beperking in hun lokale gemeenschappen. Integratie van programma's voor personen met een beperking in de reguliere onderwijsvoorzieningen ("mainstreaming") kan er tevens toe bijdragen dat mensen zonder beperking zich beter van de situatie van personen met een beperking en van de menselijke diversiteit bewust worden.

Werkgelegenheid, beroepsoriëntatie en beroepsopleidingen (nr. 5) zijn sleutelfactoren met betrekking tot de sociale inclusie en economische onafhankelijkheid van personen met een beperking. Om gelijke kansen te garanderen voor personen met een beperking bij het vinden en behouden van werk zijn wetgeving, maatregelen en diensten nodig. Gelijke toegang tot werk dient te worden bevorderd door een combinatie van anti-discriminatiemaatregelen en positieve actie en door maatregelen ter bevordering van de opname van mensen met een beperking in het arbeidsproces te integreren in het algemene werkgelegenheidsbeleid ("mainstreaming").

Een toegankelijke, barrièrevrije omgeving (nr. 6) is bevorderlijk voor gelijke kansen, een zelfstandig leven, actieve betrokkenheid bij de samenleving en toegang tot werk. Toepassing van de principes van Universal Design ("ontwerpen voor iedereen") kan helpen om een omgeving te creëren die toegankelijk is voor mensen met een beperking en om het creëren van nieuwe obstakels te voorkomen.

De ontwikkeling en implementatie van toegankelijk vervoer (nr. 7) op alle niveaus zou moeten leiden tot een substantiële verbetering van de toegankelijkheid van personenvervoerfaciliteiten voor alle personen met een beperking. Toegankelijk vervoer is een voorwaarde voor zelfstandigheid, volledige participatie op de arbeidsmarkt en actieve participatie in de lokale samenleving door personen met een beperking.

Personen met een beperking moeten zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Ze moeten bijvoorbeeld kunnen kiezen waar ze wonen en hoe ze leven. De kansen op een zelfstandig bestaan en sociale inclusie zijn het grootst wanneer de persoon met een beperking leeft binnen de lokale samenleving. De mogelijkheid om in de lokale samenleving te leven (nr. 8) vereist een strategisch beleid dat de stap ondersteunt van verzorging in een instelling naar levensvormen binnen de gemeenschap, van zelfstandige tot kleinschalige beschermde en ondersteunde woonvormen. Tevens is een gecoördineerde aanpak vereist teneinde gebruikersgeoriënteerde en -gestuurde, op lokaal niveau aangeboden voorzieningen en persoonsgerichte ondersteuningsstructuren te kunnen realiseren.

Mensen met beperkingen hebben, evenals als mensen zonder beperkingen, een adequate gezondheidszorg nodig (nr. 9) en dienen dezelfde toegang te genieten tot kwalitatief goede voorzieningen in de gezondheidszorg., waarbij de rechten van cliënten gerespecteerd worden, met inbegrip van die van personen met een beperking. In dit verband is het van belang dat beroepsuitoefenaars in de gezondheidszorg (worden getraind om) zich zoveel mogelijk (te) laten leiden door het burgerschapsmodel.

Om verergering van de beperking te voorkomen, de consequenties te verzachten en de zelfstandigheid van mensen met een beperking te vergroten, dienen uitgebreide revalidatieprogramma's (nr. 10) te worden geïmplementeerd, die een reeks toegankelijke, en waar geschikt, op lokaal niveau aangeboden voorzieningen omvatten.

Diensten waarin wordt voorzien door systemen voor sociale bescherming (nr. 11), zoals sociale zekerheid, sociale voorzieningen, maatschappelijk werk en maatschappelijke dienstverlening, kunnen bijdragen aan het welzijn van de ontvanger. Personen met een beperking moeten waar nodig in voldoende mate gebruik kunnen maken van systemen voor sociale bescherming en hiertoe in dezelfde mate als mensen zonder een beperking toegang te hebben. Beleids dat de overstap van afhankelijkheid van de sociale zekerheid naar werk en onafhankelijkheid stimuleert, dient waar mogelijk te worden bevorderd.

Personen met een beperking dienen op dezelfde basis toegang te hebben tot het rechtssysteem als andere burgers. Wettelijke bescherming (nr. 12) impliceert het gebruik van de geëigende juridische instrumenten om discriminatie van personen met een beperking te voorkomen. Om discriminatie te bestrijden is een adequaat juridisch, administratief en bestuurlijk kader vereist.

De samenleving heeft ook de plicht om misbruik van of geweld tegen haar leden te voorkomen of haar leden hiertegen te beschermen (nr. 13). Het beleid op dit terrein dient erop gericht te zijn personen met een beperking te vrijwaren van alle vormen van misbruik en geweld en de geëigende ondersteuning te garanderen aan slachtoffers van misbruik en geweld.

Onderzoek en ontwikkeling (nr. 14) en het verzamelen en analyseren van statistische gegevens zijn essentieel om verantwoorde, op feiten gestoeld beleid te kunnen ontwikkelen en implementeren. Betrouwbare informatie helpt om nieuwe problemen te identificeren en oplossingen te ontwikkelen. Het is daarnaast van belang om "best practices" te identificeren en veranderingen in de samenleving op de voet te volgen.

Goede voorlichting (nr. 15) is de sleutel tot een succesvolle uitvoering van het Actieplan. Discriminerend gedrag en stigmatisering dienen te worden bestreden door met toegankelijke en objectieve informatie over de gevolgen van geestelijke en lichamelijke beperkingen, een beter begrip te bevorderen van de behoeften en rechten van personen met een beperking binnen de samenleving. Er dient actie te worden ondernomen om negatieve attitudes jegens personen met een beperking te veranderen en informatie over de gehandicaptenproblematiek op te nemen in publicaties van de overheid en de media op alle beleidsterreinen.

1.4. "Cross-cutting" aspecten

Binnen de Europese populatie van mensen met beperkingen bevinden zich personen die op specifieke obstakels stuiten of op meerdere gronden worden gediscrimineerd.

Vrouwen en meisjes, kinderen, jongeren en ouderen met een beperking, personen met een beperking die intensieve hulp nodig hebben en personen met een beperking die behoren tot minderheden of migrantengemeenschappen hebben een hoger risico om buitengesloten te worden en participeren in het algemeen in mindere mate in de samenleving dan andere mensen met beperkingen.

Vrouwen en meisjes met een beperking stuiten vaak op meervoudige obstakels voor participatie in de samenleving als gevolg van discriminatie op grond van zowel geslacht als beperking. Bij de ontwikkeling van het mainstreamingbeleid op het terrein van zowel invaliditeit als gender en de daaruit voortvloeiende programma's dient op alle niveaus rekening te worden gehouden met de specifieke situatie van vrouwen en meisjes met beperkingen.

Een van de kwetsbaarste groepen van personen met een beperking is diegenen die door de ernst of complexiteit van hun beperking zijn aangewezen op zeer intensieve hulp. Het welzijn van deze groep is sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van de juiste kwaliteitsvoorzieningen en specifieke, vaak zeer intensieve vormen van ondersteuning. Om adequate antwoorden te vinden op de specifieke problemen van deze groep is een gecoördineerde planning vereist van de kant van de relevante autoriteiten, overheidsinstellingen en dienstverleners.

Kinderen met een beperking dienen dezelfde rechten - zoals vastgelegd in de Conventie inzake de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties – te genieten en kansen te hebben als andere kinderen. Ook jongeren met een beperking zijn een kwetsbare groep binnen de samenleving. Zij hebben nog steeds te maken met aanzienlijke obstakels wanneer zij proberen toegang te krijgen tot alle aspecten van het leven. De specifieke problemen van kinderen en jongeren met een beperking moeten nader worden bestudeerd om een gefundeerd beleid te kunnen ontwikkelen en te implementeren op een groot aantal beleidsterreinen.

Het toenemende aantal ouderen met een beperking, met name diegenen onder hen die meer intensieve hulp nodig hebben, vormt een nieuwe uitdaging voor samenlevingen in heel Europa. Innovatieve benaderingen zijn vereist om deze uitdaging te beantwoorden op een groot aantal beleidsterreinen en servicegebieden.

Personen met een beperking onder minderheidsgroepen en migrantengemeenschappen ervaren vaak de nadelen van zowel discriminatie als onbekendheid met de beschikbare publieke voorzieningen. Een totaalaanpak waarbij rekening wordt gehouden met culturele achtergrond, taal en bijzondere behoeften is vereist om de specifieke problemen op te lossen waarmee deze groepen te maken hebben.

Om bovengenoemde groepen van personen met een beperking een volwaardige plaats te garanderen in de samenleving is een benadering vereist die de grenzen van beleidsterreinen en instanties overschrijdt ("cross-cutting" beleid). Beleidsmakers dienen de obstakels en uitdagingen waarmee elk van deze groepen wordt geconfronteerd te erkennen en er zorg voor te dragen dat het ontwikkelde beleid niet is beperkt tot één actielijn, teneinde genoemde obstakels te verwijderen en te garanderen dat elk individu zijn of haar volledige potentieel kan realiseren. Om de ontwikkeling van effectieve "cross-cutting" en geïntegreerde beleidslijnen te bevorderen is een tweesporenbeleid nodig, dat uitgaat van dit Actieplan alsmede van de Nieuwe strategie voor sociale cohesie van de Raad van Europa (2004).

1.5. Implementatie en vervolgacties

In overeenstemming met de principes waarop de bovengenoemde actielijnen en "cross-cutting" aspecten zijn gebaseerd, zijn de principes van Universal Design, kwaliteit, training en de integratie van de gehandicaptenproblematiek in alle beleidsterreinen ("mainstreaming") essentiële elementen van de implementatiestrategie van het Actieplan voor personen met een beperking. De toepassing van de principes van Universal Design is van doorslaggevend belang voor de verbetering van de toegankelijkheid van de omgeving en de bruikbaarheid van producten. Het is eveneens essentieel dat alle beleid, acties en voorzieningen worden ondersteund door hoge kwaliteitsstandaards. Een mainstreamingbenadering bij het ontwikkelen van beleid en de levering van diensten speelt een belangrijke rol bij de bevordering van een meer inclusieve samenleving.

De lidstaten dragen de primaire verantwoordelijkheid voor de implementatie van het gehandicaptenbeleid op nationaal niveau, met name voor het uitvoeren van de specifieke maatregelen onder elke actielijn waarin naar de lidstaten wordt verwezen. De lidstaten dienen te beginnen met een vergelijking van het bestaande beleid en de daaraan ten grondslag liggende principes met de blauwdruk die wordt geboden door het Actieplan voor personen met een beperking, teneinde die gebieden op te sporen waarop verdere vooruitgang is gewenst en waarop specifieke acties ten uitvoer dienen te worden gebracht.

Op basis van die evaluatie dienen de lidstaten strategieën op te zetten die beogen om hun beleid stap voor stap in overeenstemming te brengen met de aanbevelingen van het Actieplan voor personen met een beperking en de daaraan ten grondslag liggende principes, binnen het kader van de op nationaal niveau beschikbare financiële middelen.

De lidstaten dienen bij de implementatie en evaluatie van het Actieplan voor personen met een beperking zoveel mogelijk samen te werken en partnerschappen aan te gaan met de relevante belanghebbenden, met name niet-gouvernementele organisaties van mensen met een beperking.

Alle relevante lichamen en comités van de Raad van Europa zijn geconsulteerd teneinde een toenemende bewustwording van de gehandicaptenproblematiek en de implementatie van het Actieplan voor personen met een beperking te garanderen.

Het Comité van Ministers zal een geëigend forum aanwijzen om het vervolgproces te beheren en kan lidstaten adviseren om bepaalde prioriteitsproblemen nader te analyseren. Een effectief vervolg op het Actieplan voor personen met een beperking is alleen mogelijk indien de lidstaten het aangewezen forum regelmatig voorzien van de relevante informatie.

Het aangewezen forum zal het Comité van Ministers op regelmatige basis informeren met betrekking tot de voortgang die is gemaakt bij de implementatie van het Actieplan voor personen met een beperking.

2. Inleiding

2.1. Missie

Het Actieplan wil de doelstellingen van de Raad van Europa met betrekking tot mensenrechten, non-discriminatie, gelijke kansen, volwaardig burgerschap en participatie van mensen met een beperking vertalen naar een Europees kader voor het gehandicaptenbeleid in de komende tien jaar.

Het Actieplan heeft tot doel een alomvattend kader te bieden dat flexibel en aanpasbaar genoeg is om te voldoen aan landspecifieke omstandigheden. Het is bedoeld als *roadmap* voor beleidsmakers, die hen in staat moet stellen om de aangewezen plannen, programma's en innovatieve strategieën te ontwerpen, zonedig aan te passen en bij te sturen en te implementeren.

De Raad van Europa zal het Actieplan implementeren door positieve ondersteuning te bieden aan alle lidstaten in de vorm van aanbevelingen, adviezen en informatie van deskundigen.

2.2. Paradigmaverschuiving van patiënt naar burger

De laatste tien jaar hebben zich in Europa belangrijke politieke, economische, sociale en technologische veranderingen voorgedaan. De kansen en uitdagingen van de globalisatie, de nieuwste ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie, veranderende patronen van werkgelegenheid en werkeloosheid, gezondheid en demografie, migratie en de overgang naar markteconomieën wijzigen deze ingrijpend. Veel van deze veranderingen worden positief beleefd en hebben geleid tot een stijging van de hoop en verwachtingen van de Europese bevolking.

We beschouwen mensen met een beperking niet langer als patiënten die zorg behoeven en geen bijdrage leveren aan de maatschappij, maar als personen die hun rechtmatige plaats als volwaardige leden van de maatschappij zullen kunnen innemen zodra de bestaande barrières zijn weggenomen. Zulke barrières zijn onder andere bepaalde attitudes die leven binnen de maatschappij, sociale en juridische barrières en belemmeringen in de woon- en werkomgeving. Het is daarom gewenst om een verdere paradigmaverschuiving te bevorderen van het oude medische model naar een sociaal, op mensenrechten gebaseerd model.

Het zwaartepunt is verschoven naar het individu als middelpunt van een coherente, geïntegreerde aanpak die de mensenrechten, fundamentele vrijheden en de waardigheid van alle personen met een beperking respecteert. Als gevolg hiervan wordt er in veel Europese landen in toenemende mate gepleit voor een actief beleid dat de individuele gehandicapte in staat stelt om zijn of haar leven zelf vorm te geven. Tegelijkertijd is ook de rol veranderd die niet-gouvernementele organisaties in het algemeen en belangenorganisaties van mensen met beperkingen in het bijzonder binnen onze maatschappij spelen. Deze organisaties zijn partners geworden van zowel de overheden als de mensen met beperkingen, als pleitbezorgers, dienstverleners en bronnen van specifieke kennis en deskundigheid.

Het Actieplan is flexibel opgezet, zodat kan worden ingespeeld op toekomstige technische veranderingen en andere ontwikkelingen.

Recente ontwikkelingen op het terrein van de biotechnologie en de toepassingsmogelijkheden daarvan hebben voor de nodige onrust gezorgd onder mensen met beperkingen, zozeer zelfs dat binnen deze groep hier en daar het gevoel leefde dat het recht op leven van de persoon met een beperking ter discussie stond. Dit plan beoogt de volledige sociale inclusie en participatie van de persoon met een beperking. De opstellers hebben het daarom niet passend geacht om aandacht te schenken aan medische kwesties als prenatale diagnose en wetgeving inzake abortus op grond van een beperking.

Over het gewicht van deze kwesties bestaat niettemin geen verschil van mening, en de opstellers achten het van vitaal belang dat mensen met beperkingen via de hen vertegenwoordigende organisaties participeren in de relevante nationale en internationale ethische en bio-ethische gremia die zich met deze kwesties bezighouden.

2.3. De Ministeriële Verklaring van Malaga

De tweede Europese conferentie van ministers die verantwoordelijk zijn voor het integratiebeleid voor personen met een beperking, gehouden op 7 en 8 mei 2003 te Malaga (Spanje), wenste voort te bouwen op de eerste Europese conferentie van ministers, die plaatsvond in 1991 en resulteerde in Aanbeveling van het Comité van Ministers nr. R (92) 6 inzake een coherent beleid voor personen met een beperking. Deze aanbeveling, die werd aangenomen op 9 april 1992, heeft meer dan tien jaar lang invloed gehad op het gehandicaptenbeleid in de lidstaten van de Raad van Europa en is de aanzet geweest tot inclusieve beleidsplannen die hebben geleid tot verbetering van het leven van personen met een beperking, zowel nationaal als internationaal. De ministers erkenden echter dat verdere inspanningen noodzakelijk waren om vooruitgang te blijven boeken op het terrein van het gehandicaptenbeleid in een veranderende omgeving.

In de Ministeriële Verklaring van Malaga, getiteld "Progressing towards full participation as citizens" (Naar volledige participatie als medeburgers), die op de conferentie van Malaga werd aangenomen, gaven de ministers als overweging dat hun belangrijkste doelstelling voor de komende tien jaar was om het welzijn van personen met een beperking en hun gezinnen verder te verbeteren. Er was een nieuwe strategie nodig die beter aansluit op het burgerschapsmodel en op de hogere verwachtingen van personen met een beperking en de maatschappij als geheel.

De ministers besloten dat deze strategie moest worden uitgedrukt in een Actieplan dat beoogt om alle vormen van discriminatie tegen personen met een beperking weg te nemen, ongeacht hun leeftijd. Het Actieplan diende in het bijzonder aandacht te besteden aan vrouwen met een beperking, mensen met een beperking die zeer intensieve ondersteuning nodig hebben en ouderen met een beperking, en te garanderen dat ook deze groepen hun mensenrechten en fundamentele vrijheden kunnen uitoefenen en een volledig burgerschap kunnen genieten.

2.4. Mensenrechten

De Raad van Europa en haar lidstaten zullen zich binnen een antidiscriminatoire en mensenrechtenkader blijven inspannen om personen met een beperking te vrijwaren van enige vorm van discriminatie of misbruik en gelijke kansen voor mensen met een beperking te integreren in alle beleidsterreinen ("mainstreaming").

Bij het opstellen van het Actieplan wensen de lidstaten de invloed te erkennen van bestaande wettelijke verdragen, instrumenten, standaarden en beleidlijnen die gelijke behandeling en de mensenrechten van personen met een beperking ondersteunen. Op Europees niveau werd met Aanbeveling nr. R (92) 6 van het Comité van Ministers een solide basis gelegd. De wetgeving en programma's van de Europese Unie hebben de weg verder geplaveid, en het Actieplan van de Europese Commissie zal vorm geven aan de manier waarop het gehandicaptenbeleid in het vervolg door de Europese instellingen zal worden ontwikkeld en geïmplementeerd. De Nieuwe strategie voor sociale cohesie (2004) van de Raad van Europa bevat een specifieke intentieverklaring om de rechten te verwezenlijken van die individuen en groepen in de samenleving die bijzonder kwetsbaar zijn en meer dan anderen het risico lopen om buitengesloten te worden.

Behalve de bestaande Europese instrumenten, moeten hier ook de Standaardregels inzake het bewerkstelligen van gelijke kansen voor personen met een beperking van de Verenigde Naties, de belangrijkste mensenrechtenverdragen van de Verenigde Naties en ontwikkelingen in relatie tot de conceptversie van de internationale conventie inzake de rechten van personen met een beperking van de Verenigde Naties worden genoemd.

2.5. Strategische doelen

De belangrijkste doelstelling van dit Actieplan is om de volledige participatie tot stand te brengen van personen met een beperking en uiteindelijk de gehandicaptenproblematiek volledig te integreren in alle beleidsterreinen ("mainstreaming").

Het Actieplan biedt een alomvattend kader van specifieke aanbevelingen dat flexibel en aanpasbaar genoeg is om te voldoen aan landspecifieke omstandigheden. Het plan houdt als zodanig rekening met de geografische, economische, culturele en sociale diversiteit van de lidstaten en erkent dat er overgangprocessen plaatsvinden in verschillende lidstaten. Het is bedoeld als een praktisch hulpmiddel, een *roadmap* voor beleidsmakers, die hen in staat moet stellen om de geëigende strategieën, gericht op de belangrijkste prioriteiten, te ontwikkelen en te implementeren.

Het plan ondersteunt zowel landen waarvoor het Actieplan een eerste stap is op weg naar de integratie van burgers met een beperking als landen die een dergelijk beleid en daaruit voortvloeiende concrete plannen al hebben geïmplementeerd en dit verder willen ontwikkelen.

Het zal lidstaten helpen om een actief beleid te bevorderen dat discriminatie verhindert en het recht op gelijke kansen bevordert, inclusief effectieve rechtsmiddelen indien op dit recht inbreuk wordt gemaakt.

Het moedigt de lidstaten aan om een antwoord te bieden op de behoeften van personen met een beperking door hoogwaardige, vernieuwende voorzieningen aan te bieden en de maatregelen die al zijn genomen te consolideren.

Het beoogt een bron van inspiratie te zijn voor privéondernemingen, niet-gouvernementele organisaties en andere internationale organisaties.

Ten slotte stelt het plan dat mensen met beperkingen en hun vertegenwoordigers als belanghebbenden dienen te worden geraadpleegd bij de besluitvormingsprocessen die hun leven beïnvloeden, van de ontwikkeling van nationaal beleid tot individuele onderwerpen. Het Comité beschouwt deze gedachte als een van de pijlers van het Actieplan.

De implementatie van het Actieplan zal regelmatig worden geëvalueerd om vast te stellen of de gewenste vooruitgang wordt geboekt en om "good practices" uit te wisselen. Dit vereist effectieve en realistische mechanismes om de voortgang te bewaken en de resultaten op nationaal niveau te evalueren.

2.6. Structuur en inhoud

Het Actieplan voor personen met een beperking bestrijkt alle belangrijke aspecten van het leven van personen met een beperking, zoals huisvesting, onderwijs, werk, mobiliteit en de attitudes jegens personen met een beperking onder hun medeburgers zonder beperking. Al deze hoofdgebieden zijn terug te vinden in de actielijnen die de kern vormen van het Actieplan.

Het Plan bevat daarnaast een aantal aspecten die zich tot meerdere deelterreinen uitstrekken ("cross-cutting" aspecten), zoals de problematiek van vrouwen, meisjes, kinderen, jongeren en ouderen met een beperking, personen met een beperking die intensieve hulp nodig hebben of personen met een beperking die behoren tot minderheden of migrantengemeenschappen.

In het Actieplan wordt rekening gehouden met relevante bestaande Europese en internationale instrumenten, verdragen, plannen en de ontwikkelingen rond de opstelling door de Verenigde Naties van een concept voor een internationale conventie over de rechten van personen met een beperking.

De leidende beginselen van dit Actieplan zijn onder andere non-discriminatie, gelijke kansen, zelfstandigheid en de volledige participatie van personen met een beperking.

De belangrijkste elementen van het Actieplan zijn: overkoepelende basisprincipes, essentiële actie lijnen "cross-cutting" aspecten, implementatie en vervolgacties en een gefaseerd implementatieproces. Deze elementen kunnen in de structuur van het Actieplan worden teruggevonden.

Het Actieplan bevat geen definitie van handicap. Het Comité staat op het standpunt dat dit een kwestie is voor de afzonderlijke lidstaten en hun nationale beleid.

Evenmin bevat het Actieplan een specifieke actielijn op het punt van de preventie. Dit onderwerp is zowel van belang voor mensen met een beperking als voor ,mensen zonder beperking en overheden, aangezien de effecten van het hebben van een beperking een invloed hebben op het individu, zijn of haar gezin en de samenleving als geheel. Evenals de Internationale classificatie van het functioneren van het menselijk lichaam, beperkingen en gezondheid (International Classification of Functioning, Disability and Health, ICF)¹, staat het Actieplan als geheel in het teken van de preventie van de ontwikkeling van beperkingen ten aanzien van activiteiten en participatie. Het Actieplan erkent bijgevolg de status van de ICF en moedigt de lidstaten aan om deze classificatie als standaardisatiekader te benutten.

De commissie was van mening dat lopende ontwikkelingen op het medische vlak , vorderingen op het gebied van de vroegtijdige diagnose van stoornissen en de bevordering van de volksgezondheid in het algemeen dienen te worden behandeld door de relevante comités binnen de Raad van Europa.

Het Actieplan erkent het beginsel dat de samenleving jegens al haar burgers de verplichting heeft om er zorg voor te dragen dat de effecten van het hebben van een beperking tot een minimum worden beperkt door actieve ondersteuning van een gezonde levensstijl, een veilige omgeving en opvang binnen de lokale gemeenschappen. Deze aspecten komen aan de orde in de verschillende actielijnen, in het bijzonder in de actielijnen op het gebied van de gezondheidszorg en revalidatie.

2.7. Leidende beginselen

De leidende beginselen van dit Actieplan zijn:

- non-discriminatie;
- gelijke kansen;
- volledige participatie in de samenleving van alle personen met een beperking;
- respect voor verschillen en acceptatie van het hebben van een beperking als een aspect van de menselijke diversiteit;
- de waardigheid en autonomie van het individu, met inbegrip van de vrijheid om eigen keuzes te maken;
- gelijkheid tussen mannen en vrouwen;
- participatie van personen met een beperking in alle beslissingen die hun leven beïnvloeden, zowel op individueel niveau als, via de hen vertegenwoordigende organisaties, op het niveau van de samenleving als geheel.

2.8. Procedure

Met de opstelling van het Actieplan werd begonnen tijdens de 26e zitting van het Comité inzake de revalidatie en integratie van personen met een beperking (Partiële overeenkomst) (CD-P-RR) in oktober 2003. De uitwerking van het Actieplan werd in handen gelegd van een werkgroep met een mandaat van de CD-P-RR. De werkgroep wordt ondersteund door een ad-hocredactiegroep.

Het Actieplan pleit voor de rol van niet-gouvernementele organisaties van personen met een beperking als een bron van expertise en beschouwt deze als competente partners bij de ontwikkeling van het beleid. Het European Disability Forum, dat organisaties van mensen met beperkingen vertegenwoordigt, heeft dan ook een

¹ Genève, 2001.

belangrijke en actieve rol gespeeld bij de uitwerking van het Actieplan voor personen met een beperking van de Raad van Europa.

Teneinde een grotere bekendheid met de gehandicaptenproblematiek en daadwerkelijke implementatie van het Actieplan voor personen met een beperking te kunnen garanderen, zijn alle relevante lichamen en comités van de Raad van Europa geconsulteerd.

3. Belangrijkste actielijnen

In het Actieplan wordt een aantal specifieke acties geschetst op een groot aantal beleidsterreinen, die samen een compleet kader bieden voor de ontwikkeling en verdere uitbouw van beleid en strategieën voor personen met een beperking in de lidstaten en voor de integratie van de gehandicaptenproblematiek in alle beleidsterreinen ("mainstreaming") met als uiteindelijk doel de volledige participatie van personen met een beperking in de samenleving.

De actielijnen bouwen voort op de Ministeriële Verklaring van Malaga aangaande personen met een beperking "Progressing towards full participation as citizens" (Naar volledige participatie als burgers) (aangenomen op de tweede Europese conferentie van ministers die verantwoordelijk zijn voor de integratie van mensen met beperkingen in de samenleving, gehouden in mei 2003 in Malaga, Spanje), op Aanbeveling nr. R (92) 6 inzake een coherent beleid voor personen met een beperking van de Raad van Europa en ontwikkelingen binnen Europa in het algemeen.

De actielijnen, die elk bestaan uit een aantal doelstellingen en een aantal door de lidstaten uit te voeren acties, zijn de volgende:

- Nr. 1: Participatie in het politieke en openbare leven;
- Nr. 2: Participatie in het culturele leven;
- Nr. 3: Informatie en communicatie;
- Nr. 4: Onderwijs;
- Nr. 5: Werkgelegenheid, beroepsopleidingen en beroepsoriëntatie;
- Nr. 6: Aangepaste omgeving (build environment)
- Nr. 7: Vervoer;
- Nr. 8: Leven in de lokale samenleving;
- Nr. 9: Gezondheidszorg;
- Nr. 10: Revalidatie;
- Nr. 11: Sociale bescherming;
- Nr. 12: Wettelijke bescherming;
- Nr. 13: Bescherming tegen geweld en misbruik;
- Nr. 14: Onderzoek en ontwikkeling; en
- Nr. 15: Voorlichting.

3.1. Actielijn nr. 1: Participatie in het politieke en openbare leven

3.1.1. Inleiding

De participatie van alle burgers in het politieke en openbare leven en de democratische besluitvorming is essentieel voor de ontwikkeling van democratische samenlevingen. De samenleving dient een weerspiegeling te zijn van de diversiteit van haar burgers en te profiteren van hun ervaring en kennis. Het is daarom van belang dat personen met een beperking hun stemrecht kunnen uitoefenen en in de genoemde activiteiten kunnen participeren.

Er dient derhalve een omgeving tot stand worden gebracht waarin personen met een beperking in staat zijn en worden gestimuleerd om te participeren in de politiek op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau. Een dergelijke omgeving staat of valt met de aanwezigheid van condities waaronder iedereen van zijn of haar politieke rechten gebruik kan maken.

Het is opmerkelijk dat vrouwen en jongeren met een beperking over het algemeen slechts een gering percentage uitmaken van diegenen die representatieve functies bekleden. Het is van belang dat ook zij worden aangemoedigd om deel te nemen aan of lid te worden van representatieve groepen.

3.1.2. Doelstellingen

- i. Door middel van positieve actie een omgeving te bevorderen waarin personen met een beperking op gelijke basis kunnen participeren in politieke partijen en in de "civil society";
- ii. de participatie van personen met een beperking te vergroten in het politieke en openbare leven op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau, zodat de samenleving hierin in al haar diversiteit wordt weerspiegeld;
- iii. de participatie van vrouwen en jongeren met een beperking alsmede van personen die een intensieve ondersteuning nodig hebben op alle niveaus van de politieke arena te bevorderen;
- iv. erop toe te zien dat personen met een beperking en de hen vertegenwoordigende organisaties worden geconsulteerd en de kans krijgen een rol te spelen bij het bepalen van het gehandicaptenbeleid.

3.1.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Te garanderen dat stemprocedures en -faciliteiten geschikt en toegankelijk zijn voor personen met een beperking, zodat zij in staat zijn om hun democratische rechten uit te oefenen, en waar nodig het bieden van assistentie bij het stemmen mogelijk te maken;
- ii. de rechten te beschermen van personen met een beperking om te stemmen in een geheime stemming en, indien nodig op hun verzoek, assistentie bij het stemmen toe te staan door een persoon van hun keuze;
- iii. te garanderen dat geen enkele persoon met een beperking wordt uitgesloten van het recht om te stemmen of zich verkiesbaar te stellen op grond van zijn/haar beperking;
- iv. erop toe te zien dat informatie over de verkiezingen beschikbaar en toegankelijk is in alle noodzakelijke alternatieve (lees)vormen en eenvoudig te begrijpen is;
- v. politieke partijen en andere organisaties binnen de "civil society" aan te moedigen om hun informatie op een toegankelijke manier aan te bieden en hun openbare bijeenkomsten op een toegankelijke manier te organiseren;
- vi. personen met een beperking, met name vrouwen en jongeren, aan te moedigen om op lokaal, regionaal, of nationaal niveau vertegenwoordigende organisaties van personen met een beperking op te richten of zich bij dergelijke organisaties aan te sluiten om zo bij te dragen aan of invloed uit te oefenen op het beleid op alle niveaus;
- vii. in het democratische besluitvormingsproces consultatie met personen met een beperking en hun organisaties aan te moedigen, op dezelfde basis als met andere personen of organisaties;
- viii. de relevante bepalingen van Aanbevelingen Rec(2001)19 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de participatie van burgers in het lokale openbare leven, Rec(2003)3 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de gelijkwaardige participatie van vrouwen en mannen in het politieke en publieke besluitvormingsproces, Rec(2004)11 inzake de juridische, operationele en technische standaarden van het stemmen per e-mail ("e-voting") en Rec(2004)15 inzake het gebruik van elektronische middelen voor de ondersteuning van bestuursprocessen ("electronic governance") te implementeren.

3.2. Actielijn nr. 2: Participatie in het culturele leven

3.2.1. Inleiding

Het recht van personen met een beperking op volledige integratie, als individu, in de samenleving is afhankelijk van de mogelijkheid om te kunnen deelnemen aan het culturele leven van die samenleving. Personen met een beperking hebben alleen uitzicht op zelfstandigheid, indien ze een zo volledig mogelijk leven kunnen leiden samen met andere leden van de samenleving, of deze nu een beperking hebben of niet. Ze hebben het recht om te participeren in cultuur, recreatie, sport en toerisme.

De Raad van Europa en haar lidstaten hebben de vaste intentie om bij het formuleren en implementeren van hun culturele beleid rekening te houden met de rechten van personen met een beperking. Om de kansen en het welzijn van personen met een beperking te verhogen door middel van toegang tot en betrokkenheid bij de kunsten en het sociale leven is gezamenlijke en gecoördineerde actie nodig.

De weg om dit doel te bereiken is niet eenvoudig. Hoewel een groot aantal verschillende middelen kan worden ingezet, is het uiteindelijk mogelijk noodzakelijk om specifieke wetgeving te introduceren. Deze wetgeving zal dan moeten voldoen aan het beginsel van "redelijke aanpassing", met name waar het gaat om de toegang tot meer of minder oude gebouwen of historische monumenten en bedrijfspanden van kleine privéondernemingen. Het gestelde doel vereist ook dat de diversiteit van de samenleving volledig wordt weerspiegeld op radio en televisie.

3.2.2. *Doelstellingen*

- i. De geëigende maatregelen te nemen om te garanderen dat personen met een beperking toegang hebben tot het lokale, regionale en nationale culturele leven;
- ii. te garanderen dat personen met een beperking kunnen participeren in culturele, recreatieve, sportieve, spirituele en sociale activiteiten, dit als toeschouwer en als deelnemer;
- iii. de geëigende maatregelen te nemen om te verzekeren dat personen met een beperking hun creatieve, atletische, artistieke, spirituele en intellectuele potentieel kunnen ontwikkelen en gebruiken tot voordeel van zichzelf en van de samenleving waar zij deel van uit maken..

3.2.3. *Specifieke acties van de lidstaten*

- i. De relevante instellingen en organisaties op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau aan te moedigen om literair en ander cultureel informatiemateriaal toegankelijk te maken voor personen met een beperking, daarbij, waar dit van toepassing is, volledig gebruikmakend van elektronische technologie, en in eenvoudige begrijpelijke woorden;
- ii. er bij publieke instellingen, privé-instellingen, organisaties en aanbieders op aan te dringen om alle personen met een beperking actief te betrekken bij hun culturele, recreatieve, sportieve, spirituele en intellectuele activiteiten;
- iii. de radio- en televisie-industrie en gerelateerde creatieve industrieën aan te moedigen om ervoor te zorgen dat radio- en televisieprogramma's, films, theatervoorstellingen en andere aan de kunsten gerelateerde activiteiten toegankelijk zijn voor personen met een beperking, zo nodig door gebruik van middelen als ondertitels of onderschriften, auditieve beschrijvingen en gebarentaal;
- iv. er bij de radio- en televisie-industrie en gerelateerde creatieve industrieën op aan te dringen om actieplannen te publiceren ter vergroting van het aantal personen met een beperking dat werkzaam is "voor of achter de camera/microfoon";
- v. Relevante instellingen, lichamen en organisaties die zich bezig houden met cultuur, sport, recreatie en toerisme aan te moedigen om regelmatig en als standaardactiviteit trainingen te organiseren waarin hun medewerkers worden voorgelicht over de gehandicaptenproblematiek;
- vi. personen met een beperking in staat te stellen deel te nemen aan cultuur, sport, toerisme en recreatieve activiteiten, bijvoorbeeld door aanbieders aan te moedigen om hun faciliteiten of diensten toegankelijk te maken met alle mogelijke middelen;

- vii. de geëigende stappen te ondernemen om:
- te garanderen dat de wetten ter bescherming van het intellectuele eigendomsrecht geen onredelijk of discriminatoir obstakel vormen voor de toegang van personen met een beperking tot cultureel materiaal, zonder inbreuk te maken op de bepalingen van internationale wetgeving;
 - te garanderen dat personen met een beperking de status van kunstenaar kunnen bereiken en de voordelen kunnen genieten van hun artistieke eigendom;
- viii. personen met een beperking aan te moedigen om in activiteiten te participeren, ongeacht of deze zijn bedoeld voor personen met of zonder beperking;
- ix. de belangrijke rol erkennen van sportactiviteiten en culturele activiteiten bij de vorming van sociale vaardigheden en te garanderen dat dergelijke activiteiten deel uitmaken van de onderwijsprogramma's voor kinderen met een beperking.

3.3. Actielijn nr. 3: Informatie en communicatie

3.3.1. Inleiding

Toegang tot informatie en communicatie is essentieel om in de samenleving te kunnen participeren. Personen met een beperking kunnen alleen hun rechten actief uitoefenen, participeren en zelf keuzes maken met betrekking tot hun leven, als ze toegang hebben tot informatie via adequate communicatiesystemen. Voor vele personen met een beperking blijven informatie en communicatie echter grotendeel ontoegankelijk.

De huidige ontwikkelingen op het gebied van informatie en communicatie veranderen de manier waarop burgers met elkaar omgaan, zakendoen, toegang hebben tot diensten en informatie en, in het algemeen gesproken, communiceren. Dergelijke technologische ontwikkelingen zijn onder andere internet, eCommunicatie-faciliteiten, videofoons, enzovoort. Het is van groot belang dat alle burgers van dergelijke technologische ontwikkelingen kunnen profiteren en dat geen enkele groep, in het bijzonder personen met een beperking, hiervan is uitgesloten.

Op overheden en publieke diensten rust de verplichting om ervoor te zorgen dat hun informatie ook toegankelijk is voor personen met beperkingen. Deze instanties hebben een voorbeeld functie voor de privésector en alle andere niet-publieke personen of organisaties die diensten verlenen aan personen met een beperking. Deze moeten worden aangemoedigd om vergelijkbare voorzieningen te treffen.

Communicatiesystemen moeten ook toegankelijk zijn voor personen met een beperking. Er zijn inmiddels goede voorbeelden voorhanden van het type systemen dat kan worden gebruikt, bijvoorbeeld systemen bij het telefoonverkeer of tekst- en videocommunicatiesystemen.

Personen met een beperking dienen te worden geconsulteerd met betrekking tot de ontwikkeling van standaarden en het ontwerpen van nieuwe communicatie- en informatiesystemen.

Een werkelijk inclusieve samenleving is alleen mogelijk, als personen met een beperking in staat zijn om informatie- en communicatiesystemen in dezelfde mate te gebruiken als ieder ander.

3.3.2. Doelstellingen

- i. Via daartoe geëigende middelen te garanderen dat personen met een beperking in dezelfde mate informatie kunnen opzoeken, geven en ontvangen als andere leden van de samenleving.
- ii. De zelfstandigheid en interactiemogelijkheden van personen met een beperking op alle terreinen van het leven te vergroten door optimaal gebruik te maken van nieuwe technologieën.

3.3.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Ernaar streven om officiële informatie aan personen met een beperking te verstrekken in toegankelijke vormen en via toegankelijke technologieën, rekening houdend met de eisen die voortvloeien uit verschillende beperkingen (bijvoorbeeld Braille, geluidsbanden en gemakkelijke leesbare versies);
- ii. trainingen en andere acties te initiëren om het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën door personen met een beperking te stimuleren;
- iii. te garanderen dat alle e-learningmateriaal voldoet aan de bestaande toegankelijkheidsstandaards, zodat het toegankelijk is voor personen met een beperking;
- iv. te erkennen dat personen met een beperking gebruik kunnen maken van gebarentaal, Braille en andere alternatieve communicatiemethoden (met inbegrip van ondersteuning van belangenbehartigers) en ernaar te streven deze zoveel mogelijk een plaats te geven in officiële interacties. Tijdens vergaderingen en conferenties dient er op verzoek iemand aanwezig te zijn die de inhoud in eenvoudige woorden kan samenvatten;
- v. communicatiesystemen toegankelijker te maken voor personen met een beperking via nieuwe technologieën zoals tekstcommunicatie;
- vi. te garanderen dat overheidsinstellingen en andere openbare instanties hun informatie en communicatie toegankelijk maken voor personen met een beperking, met inbegrip van hun websites, die dienen te voldoen aan de huidige internationale toegankelijkheidsrichtlijnen;
- vii. alle privéorganisaties, met name organisaties die subsidies van de overheid ontvangen, aan te moedigen om hun informatie en communicatie toegankelijk te maken voor personen met een beperking;
- viii. de ontwikkeling, productie en distributie te stimuleren van betaalbare ondersteunende technologieën voor informatie en communicatie;
- ix. de naleving te bevorderen van de beginselen van Universal Design bij alle nieuwe technologische ontwikkelingen op het gebied van informatie en communicatie;
- x. Resolutie ResAP(2001)3 "Towards full citizenship of persons with disabilities through inclusive new technologies" (Naar volledig burgerschap van personen met een beperking door middel van inclusieve nieuwe technologieën) te implementeren.

3.4. Actielijn nr. 4: Onderwijs

3.4.1. Inleiding

Onderwijs is een basisfactor bij het garanderen van sociale inclusie en zelfstandigheid voor alle mensen, met inbegrip van personen met een beperking. Ook sociale invloeden zoals die van gezinsleden en vrienden, dragen hiertoe bij. Voor de doeleinden van deze actielijn verstaan wij onder onderwijs echter uitsluitend educatieve activiteiten in alle levensfasen, inclusief voorschoolse educatie, basis- en voortgezet onderwijs, universiteit, hogeschool en beroepsopleidingen alsmede "levenslang leren". De mogelijkheden om te participeren in reguliere onderwijsvormen is niet alleen belangrijk voor de personen met een beperking zelf, maar draagt ook bij tot begrip voor personen met belemmeringen.. De meeste educatieve systemen bieden toegang tot het reguliere onderwijs en gespecialiseerde educatieve structuren voor personen met een beperking, naar gelang van wat in de gegeven situatie en/of voor de betrokkenen aangewezen is. Reguliere en gespecialiseerde onderwijsstructuren dienen te worden aangemoedigd om samen te werken bij de ondersteuning van personen met een beperking in de lokale gemeenschappen, uiteraard voor zover dit bijdraagt tot het einddoel: volledige inclusie.

3.4.2. Doelstellingen

- i. Alle personen, ongeacht de aard en de ernst van hun beperking, gelijke toegang te garanderen tot onderwijs, en te verzekeren dat zij hun persoonlijkheid, talenten, creativiteit en intellectuele en fysieke vermogens volledig kunnen ontwikkelen;

- ii. Personen met een beperking de kans te geven om onderwijs te volgen door de verantwoordelijke autoriteiten aan te moedigen om onderwijsvoorzieningen te ontwikkelen om aan de behoeften van personen met een beperking tegemoet te komen;
- iii. "Levenslang leren" voor personen met een beperking van alle leeftijden te ondersteunen en te bevorderen en een efficiënte en effectieve overgang te faciliteren tussen de verschillende fasen van hun opleiding en tussen opleiding en werk;
- iv. op alle niveaus van het onderwijssysteem, met inbegrip van alle kinderen vanaf het eerste contact met het onderwijs, een houding van respect te bevorderen voor de rechten van mensen met een beperking.

3.4.3. *Specifieke acties van de lidstaten*

- i. Wetgeving, beleid en planning te bevorderen om discriminatie tegen kinderen, jongeren en volwassenen met een beperking te voorkomen bij de toegang tot alle fasen van het onderwijs, van de eerste jaren tot het volwassenenonderwijs. Hierbij gebruikers met een beperking, ouders, zorgverleners, organisaties van vrijwilligers en andere relevante professionele organisaties te consulteren, voor zover van toepassing;
- ii. de ontwikkeling aan te moedigen en te ondersteunen van één samenhangend onderwijssysteem, inclusief regulier onderwijs en gespecialiseerde onderwijsvoorzieningen, dat de uitwisseling ondersteunt van kennis alsmede een grotere inclusie van kinderen, jongeren en volwassenen met een beperking in de samenleving;
- iii. in een vroeg stadium de beoordeling mogelijk te maken van de speciale onderwijsbehoeften van kinderen, jongeren en volwassenen met een beperking, om de vereiste onderwijsvoorzieningen en het gewenste opleidingstraject met kennis van zaken te kunnen vaststellen;
- iv. de implementatie van individuele onderwijsplannen te bewaken en een gecoördineerde aanpak van de aangeboden onderwijsvoorzieningen te ondersteunen tijdens het hele onderwijstraject tot en met het zoeken naar geschikt werk;
- v. te garanderen dat personen met een beperking, inclusief kinderen, de vereiste ondersteuning ontvangen om een effectieve opleiding binnen het reguliere onderwijs mogelijk te maken. In uitzonderlijke omstandigheden, waarin binnen het reguliere onderwijssysteem niet aan de speciale onderwijsbehoeften, zoals vastgesteld door professionele deskundigen, kan worden voldaan, zullen de lidstaten erop toezien dat effectieve alternatieve ondersteunende maatregelen worden genomen die consistent zijn met het doel van volledige inclusie. Alle speciale en reguliere onderwijsvoorzieningen dienen de overgang te bevorderen naar het reguliere onderwijs en gebaseerd te zijn op dezelfde doelstellingen en standaarden;
- vi. de ontwikkeling aan te moedigen van basis en voortgezette training voor alle onderwijzend en ondersteunend personeel in alle fasen van het onderwijs, teneinde alle medewerkers bekend te maken met de behoeften van leerlingen en studenten met een beperking en in staat te stellen optimaal gebruik te maken van de geëigende onderwijstechnieken en -materialen voor de ondersteuning, waar nodig, van leerlingen en studenten met een beperking;
- vii. te garanderen dat alle onderwijsmateriaal en leerplannen die door het algemene onderwijssysteem worden aangeboden, toegankelijk zijn voor personen met een beperking;
- viii. in syllabussen of boeken voor het schoolvak "civic education", "burgerschapsvorming" of maatschappijleer (enzovoort) onderwerpen op te nemen waarin wordt geïllustreerd dat personen met een beperking dezelfde rechten hebben als alle andere burgers;
- ix. te garanderen dat reguliere scholen en onderwijsinstellingen bijdragen aan een positief beeld van personen met een beperking als onderdeel van het reguliere onderwijsprogramma;

- x. stappen te ondernemen om onderwijs- en trainingslocaties toegankelijk te maken voor personen met een beperking, met inbegrip van het bieden van persoonlijke ondersteuning en het aanbrengen van redelijke aanpassingen (inclusief apparatuur) om aan hun behoeften te voldoen;
- xi. ervoor zorg te dragen dat de ouders van kinderen met een beperking actief (kunnen) deelnemen aan de ontwikkeling van individuele plannen voor hun kinderen;
- xii. de toegang te garanderen tot niet-formele educatie teneinde jongeren met een beperking in staat te stellen de vereiste vaardigheden te ontwikkelen indien dit binnen het formele onderwijs niet mogelijk is;
- xiii. te overwegen om, waar dit aangewezen is, het Europees Sociaal Handvest (herzien) (ETS nr. 163) te ondertekenen en te ratificeren, met name artikel 15.

3.5. Actielijn nr. 5: Werkgelegenheid, beroepsopleidingen en beroepsoriëntatie

3.5.1. Inleiding

Werk is een sleutelement voor sociale inclusie en economische zelfstandigheid van alle burgers in de werkende leeftijd. Het percentage werkenden en actieven onder personen met een beperking is zeer laag. Beleidslijnen om deze percentages te verhogen dienen uitgesplitst te worden op basis van de mogelijkheden van de persoon met de beperking, alsmede veelomvattend te zijn, om alle obstakels te kunnen wegnemen die deelname aan het arbeidsproces in de weg staan. Verhoogde deelname aan het arbeidsproces door mensen met beperkingen komt niet alleen ten goede aan hen zelf, maar ook aan de werkgevers en de samenleving als geheel.

Begeleiding en ondersteuning bij de beroepskeuze zijn onmisbaar om jongeren te helpen ontdekken voor welke beroepen ze het meest geschikt zijn en om hen te begeleiden bij het vinden van de juiste opleidingen en trainingen en een geschikte werkring. Om personen met een beperking in staat te stellen hun potentieel te kunnen vervullen is de toegang tot beroepsbeoordelingen, beroepsbegeleiding en training een eerste vereiste.

Deze actielijn beoogt de basis te leggen voor grotere participatie van personen met een beperking in het arbeidsproces, carrièremogelijkheden te scheppen en de basis te leggen voor een werkelijke keuze door structuren en ondersteuning. Alle maatregelen zijn zowel van toepassing op overheidsorganisaties als op werkgevers in de private sector.

Sociale bedrijven op de open arbeidsmarkt (bijvoorbeeld sociale ondernemingen en sociale coöperaties) of sociale werkplaatsen kunnen aan de werkgelegenheid van mensen met beperkingen bijdragen.

3.5.2. Doelstellingen

- i. Het vinden van werk op de open arbeidsmarkt te bevorderen voor personen met een beperking door een combinatie van antidiscriminatiemaatregelen en positieve discriminatie om zo de gelijke kansen van personen met een beperking te verzekeren;
- ii. de discriminatie van personen met een beperking bij beroepsbeoordelingen, beroepsoriëntatie, training en werkgelegenheidsgerelateerde diensten te bestrijden en hun participatie in dergelijke activiteiten en diensten te bevorderen.

3.5.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Zaken gerelateerd aan de deelname in het arbeidsproces van personen met een beperking te integreren in het algemene werkgelegenheidsbeleid ("mainstreaming");
- ii. te garanderen dat personen met een beperking toegang hebben tot een objectieve en individuele beoordeling, welke:
 - hun opties met betrekking tot potentiële beroepen identificeert;

- het accent verlegt van het beoordelen van fysieke/geestelijke belemmeringen naar het beoordelen van capaciteiten en deze relateert aan specifieke functie-eisen;
 - de basis legt voor een beroepsopleiding of trainingsprogramma;
 - de persoon met een beperking helpt om een geschikte betrekking of nieuwe betrekking te vinden;
- iii. mensen met beperkingen toegang te garanderen tot beroepsoriëntatie/beroepskeuzebegeleiding, trainingen en werkgelegenheidsgerelateerde diensten op het hoogst mogelijke kwalificatieniveau, en waar nodig redelijke aanpassingen aan te brengen;
- iv. bescherming te garanderen tegen discriminatie in alle stadia van het arbeidsproces, van selectie en werving tot carrièreplanning;
- v. werkgevers te stimuleren om personen met een beperking in dienst te nemen door:
- wervingprocedures toe te passen (bijvoorbeeld advertentie, interview, beoordeling, selectie) die garanderen dat arbeidsplaatsen daadwerkelijk worden aangeboden aan personen met een beperking;
 - redelijke aanpassingen aan te brengen op de werkplek en in de arbeidsomstandigheden, inclusief telewerken, parttimewerk en werk vanuit huis, teneinde te voldoen aan de speciale eisen van werknemers met een beperking;
 - management en medewerkers bewust te maken van de gehandicaptenproblematiek door de juiste training;
- vi. te garanderen dat algemene programma's voor potentiële zelfstandigen toegankelijk zijn voor personen met een beperking en deze groep de gewenste steun bieden;
- vii. te garanderen dat de geëigende ondersteunende maatregelen worden genomen, zoals het creëren van beschutte of ondersteunde arbeidsplaatsen, ten behoeve van diegenen die zonder persoonlijke ondersteuning op de open arbeidsmarkt geen arbeidskansen hebben;
- viii. personen met een beperking te ondersteunen bij de overstap van een beschutte en ondersteunde arbeidsplaats naar een arbeidsplaats op de open arbeidsmarkt;
- ix. die elementen in de sociale zekerheid die gedeeltelijk arbeidsgeschikten met een uitkering ontmoedigen om te gaan werken weg te nemen en juist aan te moedigen om te gaan werken indien zij daartoe in staat zijn als zij een uitkering hebben;
- x. rekening te houden met de behoeften van vrouwen met een beperking bij het ontwikkelen van programma's en beleid met betrekking tot gelijke kansen van vrouwen op de arbeidsmarkt, hierbij inbegrepen kinderopvang;
- xi. te garanderen dat werknemers met een beperking dezelfde rechten genieten als andere medewerkers met betrekking tot consultatie over arbeidsomstandigheden en het lidmaatschap van en de actieve participatie in vakbonden;
- xii. effectieve maatregelen te nemen om de opname in het arbeidsproces van mensen met beperkingen te bevorderen;
- xiii. erop toe te zien dat de wet- en regelgeving inzake gezondheid en veiligheid rekening houdt met de eisen en behoeften van personen met een beperking en hen niet discrimineert;
- xiv. maatregelen te bevorderen, met inbegrip van wetgeving en re-integratie, die personen die als gevolg van een beperking tijdens een dienstverband arbeidsongeschikt raken, binnen de arbeidsmarkt houden;
- xv. te garanderen dat in het bijzonder jongeren met een beperking deel kunnen nemen aan stages, coassistentenschappen, enzovoort, om de vereiste vaardigheden te verwerven en te kunnen profiteren van informatie over de arbeidspraktijk;

xiii. te overwegen om, waar dit aangewezen is, het Europees Sociaal Handvest (herzien) (ETS nr. 163) te ondertekenen en te ratificeren, met name artikel 15;

xvii. Resolutie ResAP(95)3 te implementeren inzake een handvest aangaande de beroepsbeoordeling van personen met een beperking.

3.6. Actielijn nr. 6: Bebouwde omgeving

3.6.1. Inleiding

Het algemene doel is om een maatschappij voor iedereen te creëren. Een toegankelijke omgeving speelt een belangrijke rol bij het creëren van een meer inclusieve samenleving waarin personen met een beperking kunnen deelnemen aan het dagelijkse leven. Bestaande obstakels in de bebouwde omgeving verhinderen of belemmeren personen met een beperking om in de samenleving te participeren en hun fundamentele rechten uit te oefenen. Een omgeving die toegankelijk is voor personen met een beperking, ongeacht het soort beperking, is daarnaast ook voordelig voor alle andere leden van de samenleving. Dit vereist kennis van de huidige obstakels, waaronder zowel vooroordelen als fysieke obstakels worden begrepen, en de overtuiging om deze weg te nemen via positieve actie en andere maatregelen. Resolutie ResAP(2001)1 inzake Universal Design bevordert de introductie van de beginselen van Universal Design in de curricula van alle beroepen die gerelateerd zijn aan de bouw, waaronder architecten, engineers, stedenbouwkundigen, aannemers, enzovoort. De resolutie beoogt tevens het leven van iedere burger eenvoudiger te maken door de bebouwde omgeving toegankelijker, bruikbaar en begrijpelijker te maken.

3.6.2. Doel

Stap voor stap een omgeving tot stand te brengen die toegankelijk is voor personen met een beperking door de beginselen van Universal Design toe te passen en zo nieuwe obstakels te voorkomen.

3.6.3. Specifieke acties van de lidstaten

i. Te garanderen dat de doelstelling om een obstakelvrije bebouwde omgeving te realiseren op alle relevante beleidsterreinen een leidende rol speelt;

ii. richtlijnen en standaarden en indien nodig wetgeving te ontwikkelen om te bevorderen dat openbare gebouwen en openbare omgevingen toegankelijk zijn voor en kunnen worden gebruikt door personen met een beperking, waarbij rekening wordt gehouden met het specifieke karakter van historische gebouwen;

iii. erop toe te zien dat universiteiten en instellingen die verantwoordelijk zijn voor de training van alle beroepen die te maken hebben met de bouw (zoals architecten en stedenbouwkundigen, professionals in de bouwsector, conservatoren van cultureel erfgoed en specialisten op het gebied van cultureel toerisme) het principe van Universal Design bevorderen door middel van curricula voor inleidende en voortgezette training en andere geschikte middelen;

iv. het gebruik te bevorderen van hulpmiddelen en technologische vernieuwingen om de toegang tot de bebouwde omgeving te verbeteren en personen met een beperking gelijke kansen te bieden op participatie in het leven van de lokale samenleving. Dergelijke middelen en vernieuwingen dienen te worden toegepast in nieuwe gebouwen en stap voor stap te worden uitgebreid naar bestaande gebouwen;

v. het creëren, aanwijzen en onderhouden van centra die het concept van Universal Design bevorderen, te ondersteunen;

vi. erop toe te zien dat bij het opstellen van nood- en evacuatieprocedures voldoende aandacht wordt besteed aan de veiligheid van personen met een beperking;

vii. erop toe te zien dat openbare gebouwen en terreinen toegankelijk zijn voor mensen die personen met een visuele beperking (be)geleiden;

viii. Resolutie ResAP(2001)1 over de introductie van de beginselen van Universal Design te implementeren in de opleidingen van alle beroepen die te maken hebben met de bouw.

3.7. Actielijn nr. 7: Vervoer

3.7.1. Inleiding

De ontwikkeling en implementatie van toegankelijke vervoermiddelen op alle niveaus kan leiden tot een substantiële verbetering in de kwaliteit van leven van talloze personen met een beperking en is een voorwaarde voor het realiseren van gelijke kansen, een zelfstandig leven, actieve participatie in de lokale samenleving en het sociale en culturele leven en goede kansen op werk.

Vele van de lidstaten zullen op de hoogte zijn van of reeds deelnemen aan de ontwikkelingen die een uitvloeisel zijn van de ECMT (European Conference of Ministers of Transport/Europese conferentie van vervoerministers), en de beginselen en acties die door dit forum worden gestimuleerd kunnen de lidstaten tot leidraad dienen bij het implementeren van dit Actieplan voor personen met een beperking. De resulterende toegankelijke vervoerdiensten zullen ook andere gebruikers van het vervoer tot voordeel strekken, met name ouderen en ouders met kleine kinderen.

Om te garanderen dat personen met een beperking gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer is het van cruciaal belang dat de hele transportketen voor personen met een beperking toegankelijk is.

3.7.2. Doelstellingen

- i. De participatiemogelijkheden in de samenleving van personen met een beperking te verbeteren door middel van de implementatie van een beleid gericht op toegankelijk (openbaar) vervoer;
- ii. te garanderen dat een beleid gericht op toegankelijk (openbaar) vervoer wordt geïmplementeerd, waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften van personen met verschillende soorten beperkingen of belemmeringen;
- iii. de toegankelijkheid te bevorderen van de bestaande passagiersvervoerdiensten voor alle personen met een beperking, en te garanderen dat alle nieuwe vervoerdiensten en de bijbehorende infrastructuur toegankelijk zijn;
- iv. de implementatie te bevorderen van het beginsel van Universal Design in de vervoersector.

3.7.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Rekening te houden met de aanbevelingen, rapporten en richtlijnen die zijn ontwikkeld en overeengekomen door internationale lichamen, met name in relatie tot de ontwikkeling van standaarden, richtlijnen, strategieën en, indien van toepassing, wetgeving, die erop zijn gericht de toegankelijkheid van vervoerdiensten en de bijbehorende infrastructuur, inclusief de bebouwde omgeving, te garanderen;
- ii. de implementatie van een beleid gericht op een toegankelijk (openbaar) vervoer te bewaken en te evalueren;
- iii. te garanderen dat de uitvoerders en/of aanbieders van openbaar-vervoervoorzieningen trainingen om personen die vervoerdiensten uitvoeren bewust te maken van de gehandicaptenproblematiek ("disability awareness-trainingen") aanbieden als verplicht onderdeel van hun standaardopleidingen;
- iv. de introductie en aanneming te bevorderen van nationale richtlijnen voor toegankelijke vervoersdiensten, te gebruiken door zowel publieke als private uitvoerders en/of aanbieders van openbaar vervoer;
- v. procedures vast te stellen voor samenwerking en consultatie met de relevante belanghebbenden, in het bijzonder de relevante overheidsinstellingen/diensten, dienstverleners en belangengroeperingen van mensen

met beperkingen, om te zorgen voor de noodzakelijke informatie-input in het ontwikkel- en planningsproces inzake toegankelijke transportvoorzieningen;

vi. private uitvoerders en/of aanbieders van transportdiensten aan te moedigen om toegankelijke diensten te bieden;

vii. erop toe te zien dat informatie over openbaar-vervoersdiensten voor zover mogelijk toegankelijk is in meerdere (lees)vormen en via verschillende communicatiesystemen, zodat deze ook te raadplegen is door personen met een beperking;

viii. de ontwikkeling te bevorderen van innovatieve programma's die personen met een beperking die problemen hebben met het gebruik van het openbaar vervoer, helpen om zich met een eigen vervoermiddel te verplaatsen;

ix. erop toe te zien dat dieren die personen met beperking (be)geleiden (zoals blindengeleidehonden) toegelaten worden tot het openbaar vervoer;

x. de beschikbaarheid en bescherming te garanderen van parkeerfaciliteiten voor mensen met beperkingen met een verminderde mobiliteit;

xi. rekening te houden met de specifieke eisen van personen met een beperking bij het ontwerpen van algemene, fundamentele teksten inzake de rechten van passagiers;

xii. personen met een beperking door middel van wetgeving te beschermen tegen discriminatie bij de toegang tot vervoer;

xiii. ervoor zorg te dragen dat veiligheids- en noodprocedures bij het openbaar vervoer geen extra ongelijkheid creëren voor personen met een beperking.

3.8. Actielijn nr. 8: Leven in de lokale samenleving

3.8.1. Inleiding

Deze actieregel beoogt om personen met een beperking in staat te stellen om zo zelfstandig mogelijk te leven en zelfstandig te kiezen hoe en waar ze wonen. Dit vereist een strategisch beleid dat de stap ondersteunt van verzorging in een instelling naar woonvormen binnen de lokale samenleving, van zelfstandige woonvormen tot kleinschalige woongroepen. Een dergelijk beleid moet flexibel zijn en programma's omvatten die personen met een beperking in staat stellen om met hun gezinnen samen te leven en die rekening houden met de specifieke behoeften van personen met een beperking die intensieve zorg behoeven.

Het dagelijkse leven van gezinnen met een gehandicapt kind verschilt doorgaans sterk van dat van andere gezinnen: begeleiding en zorg nemen veel tijd in beslag, bezoeken aan therapeuten, dokters, enzovoort, zijn noodzakelijk, het kind heeft toezicht nodig tijdens recreatieve activiteiten en hulp bij allerlei praktische aspecten van het dagelijkse leven, enzovoort. Het is daarom van belang dat ouders van kinderen met een beperking toegang hebben tot geschikte trainingsfaciliteiten die hen in staat stellen om de vaardigheden te verwerven die nodig zijn om met hun gehandicapte kind een zo normaal mogelijk gezinsleven te leiden.

Volledige zelfstandigheid is waarschijnlijk niet voor elk individu mogelijk of gewenst. In uitzonderlijke gevallen dient zorg in kleine eenheden te worden aangemoedigd als alternatief voor het wonen in een instelling. Bij het ontwerpen van zelfstandig-wonenoplossingen dienen personen met een beperking en de hen vertegenwoordigende organisaties betrokken te worden.

mensen met beperkingen die in de lokale samenleving leven hebben andere behoeften, die andere niveaus van zorg, hulp en ondersteuning vereisen. Transparante criteria om te bepalen wie voor een dergelijke oplossing in aanmerking komen en onafhankelijke, op het individu toegesneden beoordelingsprocedures, die rekening houden met de eigen keuze, autonomie en het welzijn van de gehandicapte, kunnen gelijke toegang tot voorzieningen bevorderen.

Bij de bevordering van zelfstandig wonen draait het niet alleen om de woonoplossing op zich. Dergelijke oplossingen zijn afhankelijk van de toegankelijkheid van een breed spectrum aan diensten, inclusief vervoer. Het succes van een dergelijk beleid vereist een benadering waarbij de belangen van personen met een beperking zijn geïntegreerd in de planning, ontwikkeling en levering van reguliere diensten ("mainstreaming") teneinde te garanderen dat deze ook aansluiten op de behoeften van personen met een beperking, in combinatie met ondersteuning die de grenzen van afzonderlijke loketten overschrijdt teneinde een gecoördineerde benadering te garanderen.

3.8.2. *Doelstellingen*

- i. Personen met een beperking de kans te geven om hun leven zelf te plannen en zo zelfstandig mogelijk te wonen binnen de samenleving;
- ii. een breed spectrum van hoogwaardige ondersteuningsdiensten te bieden op gemeenschapsniveau om keuzevrijheid mogelijk te maken;
- iii. speciale aandacht te geven aan (a) de situatie van gezinnen met één of meer kinderen met een beperking en hierbij een benadering te bevorderen waarvan ook training van de ouders deel uitmaakt; en (b) aan ouders met een beperking en hun participatie in de zorg voor en de opvoeding van het kind.

3.8.3. *Specifieke acties van de lidstaten*

- i. Een gecoördineerde benadering te garanderen bij het binnen de lokale samenleving aanbieden van hoogwaardige ondersteunende diensten die personen met een beperking in staat stellen om in de lokale samenleving te leven en hun kwaliteit van leven te verhogen;
- ii. een huisvestingsbeleid te ontwikkelen en te bevorderen dat personen met een beperking in staat stelt om te wonen in een geschikte accommodatie binnen de lokale samenleving;
- iii. formele en informele hulpverlening te ondersteunen, teneinde personen met een beperking in staat te stellen thuis te (blijven) wonen;
- iv. erkenning te geven aan de rol van zorgverleners, deze te ondersteunen en de relevante training te bieden;
- v. de behoeften van gezinnen als mantelzorgers grondig te laten onderzoeken, met name die van gezinnen met gehandicapte kinderen of gezinnen die personen verzorgen die intensieve hulp nodig hebben, teneinde de informatie, training en hulp, hierbij inbegrepen psychologische ondersteuning, te kunnen bieden die vereist is om de verzorging van mensen met beperkingen binnen het gezin mogelijk te maken, waarbij bijzondere aandacht moet worden gegeven aan de balans tussen beroeps- en gezinsleven en de gelijkwaardigheid van man en vrouw;
- vi. de beschikbaarheid te garanderen van hoogwaardige ondersteunende diensten en alternatieve huisvestingsmodellen, die de overgang mogelijk maken van verzorging in een instelling naar wonen binnen de samenleving;
- vii. te garanderen dat individuen een verantwoorde keuze kunnen maken, zonodig met de steun van een ter zake kundige adviesdienst;
- viii. programma's te bevorderen die mensen met beperkingen in staat stellen om persoonlijke assistenten naar keuze in dienst te nemen;
- ix. aanvullende diensten en andere faciliteiten aan te bieden, bijvoorbeeld dagcentra, kort-verblijfcentra of zelf-expressiegroepen, teneinde door het aanbieden van geschikte vormen van therapie personen met een beperking periodes van intensieve ondersteuning te bieden en hun gezinnen tijdelijk te ontlasten;

- x. personen met een beperking, met name degenen die intensieve hulp nodig hebben, op hun behoeften toegesneden ondersteuning te bieden, inclusief ondersteuning door belangenbehartigers, teneinde het risico van sociale uitsluiting te verminderen;
- xi. de relevante bepalingen van Aanbeveling nr. R (96) 5 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over de balans tussen beroeps- en gezinsleven te implementeren.

3.9. Actielijn nr. 9: Gezondheidszorg

3.9.1. Inleiding

Personen met een beperking hebben dezelfde rechten als andere leden van de samenleving op een kwalitatief goede gezondheidszorg en de behandeling en technologie die vereist is om hun de best mogelijke gezondheid te garanderen. In sommige gevallen vereist de verbetering van de kwaliteit van leven van personen met een beperking specialistische of innovatieve medische voorzieningen. Personen met een beperking en/of hun vertegenwoordigers (waar nodig) dienen te worden geraadpleegd met betrekking tot en volledig te worden betrokken bij het besluitvormingsproces aangaande hun persoonlijke zorgplan. Deze benadering plaatst personen met een beperking in het centrum van het plannings- en ontwikkelproces van de dienstverlening en stelt individuele personen met een beperking in staat verantwoorde keuzes te maken inzake hun gezondheid.

Bij de planning en levering van diensten in het kader van de gezondheidszorg dient rekening te worden gehouden met demografische ontwikkelingen zoals de toenemende vergrijzing en de gevolgen daarvan voor de volksgezondheid, met name met betrekking tot personen met een beperking. Het is daarom noodzakelijk om prioriteit te geven aan de ontwikkeling van nieuw beleid en nieuwe strategieën op het gebied van de volksgezondheid.

Beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg in alle lidstaten dienen te werken vanuit het sociale en op mensenrechten gebaseerde model van invaliditeit en zich niet alleen te richten op de medische aspecten van invaliditeit.

3.9.2. Doelstellingen

- i. Te garanderen dat alle personen met een beperking, ongeacht geslacht, leeftijd of herkomst en ongeacht de aard en ernst van hun beperking:
 - gelijke toegang hebben tot alle voorzieningen in het kader van de gezondheidszorg;
 - voor zover nodig toegang hebben tot beschikbare gespecialiseerde diensten;
 - zo volledig mogelijk zijn betrokken bij het besluitvormingsproces aangaande hun persoonlijke zorgplan;
- ii. te garanderen dat de behoeften van personen met een beperking worden vermeld in de informatie die verstrekt wordt in het kader van opleidingen in de gezondheidszorg of publieke gezondheidscampagnes.

3.9.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Te garanderen dat personen met een beperking nimmer worden gediscrimineerd bij de toegang tot diensten op het terrein van de gezondheidszorg of tot medische gegevens;
- ii. te garanderen dat elke gehandicapte, of, indien dit niet mogelijk is als gevolg van de oorzaak, aard of ernst van zijn of haar beperking, zijn of haar vertegenwoordiger, verzorger of belangenbehartiger volledig of zo volledig mogelijk wordt geraadpleegd bij de beoordeling, het ontwerp of de uitvoering van hun zorgplan, medische interventies of behandelingen;
- iii. te streven naar toegankelijke publieke en private faciliteiten en apparatuur op het terrein van de gezondheidszorg en te garanderen dat de dienstverlenende instanties in de gezondheidszorg, inclusief die welke zich bezig houden met de geestelijke gezondheid, psychologische ondersteuning en interne en externe patiëntenzorg, voldoende uitgerust en competent zijn om te voldoen aan de behoefte van personen met een beperking;

- iv. te garanderen dat vrouwen met een beperking gelijke toegang hebben tot voorzieningen in de gezondheidszorg als andere burgers, met name tot prenatale en gynaecologische zorg en advies en behandeling op het gebied van gezinsplanning;
- v. te garanderen dat seksespecifieke aspecten in de zorg voor personen met een beperking worden gerespecteerd;
- vi. erop toe te zien dat alle redelijke stappen worden genomen om alle relevante informatie ten aanzien van de behoeften op het terrein van de gezondheidszorg van een individu of de voor dat individu beschikbare voorzieningen te verstrekken in een (lees)vorm dat voor de betreffende gehandicapte persoon begrijpelijk is;
- vii. te garanderen dat wanneer een patiënt en/of een gezin of familieleden worden geïnformeerd met betrekking tot invaliditeit, bijvoorbeeld voor of na de geboorte van een gehandicapt kind of na ziekte of ongeluk, de omstandigheden zodanig zijn dat het verschuldigde respect kan worden betoond aan de betrokken persoon en zijn of haar familie of gezin, en dat de betrokken persoon en zijn of haar familie of gezin duidelijk en volledig worden geïnformeerd en adequaat worden ondersteund;
- viii. toegang te bieden tot educatie en publieke campagnes op volksgezondheidsgebied via, onder andere, het verstrekken van informatie en advies aan personen met een beperking;
- ix. beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg zodanig te trainen dat ze voldoende bekend zijn met de gehandicaptenproblematiek en beschikken over de vaardigheid en de methoden om te kunnen voldoen aan de specifieke behoeften van personen met een beperking;
- x. de noodzaak te onderkennen om vroegtijdig in te grijpen en derhalve maatregelen te nemen die het mogelijk maken om belemmeringen in een vroeg stadium te herkennen, te diagnosticeren en te behandelen, alsmede effectieve richtlijnen te ontwikkelen voor vroegtijdige herkenning en preventie;
- xiii. te overwegen om, waar dit aangewezen is, het Europees Sociaal Handvest (herzien) te ondertekenen en te ratificeren, met name artikel 11.

3.10. Actielijn nr. 10: Revalidatie

3.10.1. Inleiding

Aanbeveling nr. R (92) 6 van het Comité van Ministers ten aanzien van een coherent beleid voor personen met een beperking erkent dat de revalidatie van personen met een beperking als een plicht voor de samenleving moet worden beschouwd op grond van de economische en sociale integratie die hiermee kan worden bereikt, dat revalidatie de menselijke waardigheid garandeert en de problemen verzacht waarmee personen met een beperking binnen de samenleving worden geconfronteerd, en dat revalidatie daarom dient te worden opgenomen onder de prioriteitsdoelstellingen van elke samenleving. Een coherent beleid voor de revalidatie van personen met een beperking dient er in verband met deze aanbeveling op te zijn gericht om verergering van de beperking te voorkomen, de gevolgen ervan te verzachten, de autonomie van personen met een beperking te bevorderen en de economische onafhankelijkheid en de volledige integratie in de samenleving van dergelijke personen te garanderen. Een compleet revalidatieprogramma dient een aantal elkaar aanvullende maatregelen, voorzieningen, diensten en faciliteiten te omvatten die bijdragen aan de fysieke en psychologische zelfstandigheid van gehandicapte personen.

3.10.2. Doelstellingen

- i. Personen met een beperking in staat te stellen om de maximaal haalbare mate van zelfstandigheid te bereiken en hun fysieke, mentale, en sociale en beroepsmogelijkheden zo volledig mogelijk te realiseren;
- ii. revalidatiediensten te organiseren, versterken en uit te breiden;

- iii. toegang te verzekeren tot reguliere en gespecialiseerde diensten teneinde personen met een beperking in staat te stellen om volledig te integreren in de lokale samenleving en de samenleving;
- iv. in het bijzonder vanaf de geboorte vroegtijdige en hoogwaardige interventie en een multidisciplinaire aanpak te garanderen, met inbegrip van ondersteuning en begeleiding van de ouders.

3.10.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Een nationaal revalidatiebeleid te formuleren, implementeren en regelmatig te evalueren en continue verbetering te garanderen;
- ii. te garanderen dat personen met een beperking, hun gezinnen en de hen vertegenwoordigende organisaties bijdragen aan de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van een revalidatieprogramma;
- iii. te garanderen dat revalidatieprogramma's toegankelijk zijn voor en zijn toegesneden op de individuele behoeften van de gehandicapte. Revalidatieprogramma's vereisen de toestemming van de gehandicapte of zijn/haar vertegenwoordiger;
- iv. waar mogelijk gebruik te maken van reguliere voorzieningen en faciliteiten maar ook te garanderen dat gespecialiseerde revalidatiecentra zo goed mogelijk zijn uitgerust en dat de diensten worden verleend door een multidisciplinair en gespecialiseerd medewerkersteam;
- v. revalidatiediensten uit te breiden en te ondersteunen door middel van een multidisciplinaire beoordeling op holistische basis;
- vi. de samenwerking te bevorderen van verschillende sectoren, inclusief alle relevante sectoren, met name gezondheid, onderwijs, sociale bescherming en werkgelegenheid en een geïntegreerd revalidatiebeheer in te stellen, teneinde waar nodig gelijke kansen te garanderen aan personen met een beperking;
- vii. te garanderen dat kinderen met een beperking in het onderwijs toegang hebben tot programma's voor pedagogische revalidatie en andere middelen die hen in staat stellen om hun potentieel volledig te realiseren;
- viii. werkgevers, werknemers en hun organisaties te betrekken bij beroepsrevalidatie teneinde werknemers die (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt raken in staat te stellen zo snel mogelijk weer aan het werk te gaan;
- ix. te streven naar de beschikbaarheid van individuele, op lokaal niveau uitgevoerde revalidatieprogramma's voor personen met een beperking voor wie dit vereist is;
- x. de beschikbaarheid en betaalbaarheid te bevorderen van hulpmiddelen als onderdeel van revalidatiemaatregelen/-programma's voor personen met een beperking voor wie dit vereist is.

3.11. Actielijn nr. 11: Sociale bescherming

3.11.1 Inleiding

Sociale bescherming omvat sociale zekerheid, sociale voorzieningen, maatschappelijk werk en maatschappelijke dienstverlening. Deze voorzieningen zijn van levensbelang voor diegenen die er van afhankelijk zijn, en dragen bij tot het welzijn van vele personen met een beperking. Er zijn echter vele situaties waarin personen met een beperking niet optimaal profiteren van sociale beschermingsystemen, hetzij door het ontbreken van dergelijke voorzieningen, hetzij door toegangsproblemen. De sociale rechten die zijn vastgelegd in het herziene Europees Sociaal Handvest (ETS nr. 163) omvatten in het bijzonder het recht op sociale zekerheid (artikel 12), het recht op sociale en geneeskundige bijstand (artikel 13), en recht op bijstand door diensten voor sociaal welzijn (artikel 14). De implementatie van deze rechten vermindert het risico op sociale uitsluiting en marginalisatie en draag derhalve bij tot toegang tot een ander recht dat in het Handvest is vastgelegd, namelijk het recht van mindervaliden op zelfstandigheid, sociale integratie en participatie in de samenleving (artikel 15).

3.11.2 Doelstellingen

- i. Dezelfde toegang tot sociale bescherming te bieden aan personen met een beperking als aan alle andere burgers;
- ii. een beleid te bevorderen dat de overgang stimuleert van afhankelijkheid van een uitkering naar, indien mogelijk, werk en economische zelfstandigheid.

3.11.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Een balans te bewerkstelligen tussen sociale-beschermingsmaatregelen en een actief, op opname in het arbeidsproces gericht beleid teneinde afhankelijkheid van een uitkering te ontmoedigen;
- ii. erop toe te zien dat de toekenning van sociale voorzieningen en de gerelateerde ondersteuning is gebaseerd op een betrouwbare, multidisciplinaire beoordeling van de behoeften van de desbetreffende persoon en dat deze met regelmatige tussenpozen wordt geëvalueerd;
- iii. te garanderen dat de beoordelings- en keuringssystemen en -procedures die bepalend zijn voor de toekenning van sociale zekerheid, toegankelijk zijn voor personen met een beperking of hun vertegenwoordigers;
- iv. te garanderen dat algemene sociale en maatschappelijke dienstverlening rekening houdt met de specifieke behoeften van personen met een beperking en hun gezinnen;
- v. te garanderen dat de coördinatie tussen overheidsdiensten of -organen en publieke en private aanbieders van maatschappelijke dienstverlening voortdurend wordt verbeterd, zodat de uitvoering van maatschappelijke dienstverlening beantwoordt aan de behoeften van personen met een beperking;
- vi. te overleggen met sociale partners en andere belangrijke spelers, waaronder organisaties van personen met een beperking, met betrekking tot de planning en implementatie van het sociale-beschermingsbeleid;
- vii. een effectieve verspreiding te garanderen van informatie over alle sociale uitkeringen en andere financiële ondersteuning waarop personen met een beperking mogelijk recht hebben, met speciale aandacht voor mensen met beperkingen die het risico lopen om sociaal te worden uitgesloten;
- viii. te garanderen dat sociale inclusie- en anti-armoedestrategieën aansluiten op de specifieke behoeften van personen met een beperking;
- ix. te overwegen om, waar dit is aangewezen, het Europees Sociaal Handvest (herzien), de Europese Code voor de Sociale Zekerheid (ETS nr. 48), de herziene Europese Code voor de Sociale Zekerheid

(ETS nr. 139) en de Europese Conventie voor de Sociale Zekerheid (ETS nr. 78) te ondertekenen en te ratificeren;

xi. de relevante bepalingen van Aanbeveling Rec (2003) 19 van het Comité van Ministers aan de lidstaten over de toegang tot sociale rechten te implementeren.

3.12. Actielijn nr. 12: Juridische bescherming

3.12.1. Inleiding

Personen met een beperking hebben, waar zij zich ook bevinden, het recht als persoon erkend te worden voor de wet. De lidstaten dienen te garanderen dat dit recht naar behoren wordt beschermd door de wet in alle gevallen waarin personen met een beperking ondersteuning nodig hebben om deze wettelijke status te kunnen uitoefenen.

Personen met een beperking vormen een gevarieerde bevolkingsgroep, maar ze hebben in meer of mindere mate met elkaar gemeen dat ze aanvullende wettelijke beschermende maatregelen behoeven om volledig van hun rechten gebruik te kunnen maken en te kunnen participeren in een samenleving op basis van gelijkheid met de andere leden.

De noodzaak om speciale aandacht te schenken aan de situatie van personen met een beperking, waar het gaat het uitoefenen van hun rechten op basis van gelijkheid met anderen, wordt bevestigd door initiatieven op dit terrein op nationaal en internationaal niveau.

Het principe van non-discriminatie dient de basis te vormen van elk overheidsbeleid dat beoogt om gelijke kansen te garanderen voor personen met een beperking.

Toegang tot het rechtssysteem is een fundamenteel recht in een democratische maatschappij, maar mensen met een beperking stuiten vaak op obstakels, waaronder problemen aangaande fysieke toegang. Dit vereist een reeks van maatregelen en positieve acties, waaronder maatregelen om de gerechtsdienaren bekend te maken met de gehandicaptenproblematiek.

3.12.2. Doelstellingen

- i. Effectieve toegang tot het rechtssysteem te garanderen aan personen met een beperking op basis van gelijkheid met alle andere burgers;
- ii. alle mensenrechten en fundamentele vrijheden van personen met een beperking te beschermen en te bevorderen op basis van gelijkwaardigheid met alle andere burgers.

3.12.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Bescherming te bieden tegen discriminatie via het instellen van specifieke wettelijke maatregelen, juridische instanties, rapportageprocedures en rechtsmiddelen;
- ii. bepalingen die discrimineren tegen personen met een beperking te verwijderen uit de reguliere wetgeving;
- iii. trainingen over mensenrechten en het hebben van een beperking te bevorderen (zowel nationaal als internationaal) voor politiefunctionarissen, ambtenaren, functionarissen in het rechtswezen, medici en andere personeel in de gezondheidszorg;
- iv. de vorming van netwerken van niet-gouvernementele steungroepen die opkomen voor de mensenrechten van personen met een beperking te bevorderen:

- v. te garanderen dat personen met een beperking op basis van gelijkheid toegang hebben tot het rechtssysteem door het van recht van personen met een beperking op voor hen toegankelijke informatie en communicatie veilig te stellen;
- vi. de geëigende assistentie te bieden aan diegenen die problemen hebben met de uitoefening van hun rechten en te garanderen dat deze assistentie beantwoordt aan het vereiste ondersteuningsniveau;
- vii. de geëigende maatregelen te nemen om te garanderen dat personen met een beperking niet in hun vrijheid worden belemmerd, behalve in zoverre toepassing van de wet dit vereist;
- viii. effectieve maatregelen te nemen om de gelijke rechten zeker te stellen van personen met een beperking om eigendommen te bezitten en/of te erven, en zo nodig juridische ondersteuning en bescherming te bieden bij het beheren van hun activa op basis van gelijkheid met alle andere burgers;
- ix. te garanderen dat personen met een beperking onder geen enkele omstandigheid tegen hun wil worden onderworpen aan medische experimenten;
- xi. de relevante bepalingen van Aanbeveling nr. R (99) 4 van het Comité van Ministers aan de lidstaten aangaande de wettelijke bescherming van niet-handelingsbekwame volwassenen te implementeren.

3.13. Actielijn nr. 13: Bescherming tegen geweld en misbruik

3.13.1. Inleiding

Misbruik van of geweld tegen personen is onacceptabel en de samenleving heeft de plicht om te garanderen dat individuen, en in het bijzonder de meeste kwetsbare onder hen, worden beschermd tegen dergelijk misbruik of geweld.

Er zijn aanwijzingen dat het percentage personen met een beperking dat het slachtoffer wordt van geweld en misbruik aanzienlijk hoger is dan het percentage voor de bevolking als geheel. Dit geldt in het bijzonder voor vrouwen met een beperking, en dan met name voor vrouwen met een ernstige beperking, bij wie het misbruikpercentage zeer veel hoger ligt dan bij niet-gehandicapte vrouwen. Dergelijk misbruik komt zowel voor in instellingen als bij andere vormen van zorg en in andere situaties, met inbegrip van gezinssituaties. De daders kunnen zowel vreemden als bekenden van het slachtoffer zijn, en de incidenten kunnen vele vormen aannemen, van verbaal geweld tot fysiek geweld of de weigering om te voorzien in de basisbehoeften van het slachtoffer.

Hoewel overheden niet kunnen garanderen dat misbruik niet plaatsvindt, dienen zij alles te doen wat in hun vermogen ligt om de sterkst mogelijke voorzorgsmaatregelen te nemen en een zo hoog mogelijke mate van bescherming te bieden. Preventie kan op verschillende manieren worden bevorderd, met name door burgers via onderwijs en voorlichting te wijzen op het recht van elk individu op bescherming en hen bewust te maken van het risico op misbruik en de noodzaak dit tot een minimum te reduceren. Personen met een beperking die het slachtoffer zijn van misbruik of geweld dienen toegang te hebben tot de geëigende vormen van hulp en ondersteuning. Er moet hun een systeem ter beschikking staan waarin ze voldoende vertrouwen hebben om misbruik te melden, en dat hun vervolgactie in het vooruitzicht stelt, inclusief individuele ondersteuning. Dergelijke systemen vereisen deskundig personeel dat gekwalificeerd is om misbruiksituaties te herkennen en er adequaat op te reageren.

Hoewel er de afgelopen jaren het nodige onderzoek is gedaan, is het duidelijk dat meer informatie vereist is om verantwoorde strategieën en "best practices" te kunnen ontwikkelen voor de toekomst.

3.13.2. Doelstellingen

- i. Binnen een antidiscriminatoire en mensenrechtenkader te werken aan de bescherming van personen met een beperking tegen alle vormen van geweld en misbruik;
- ii. personen met een beperking de toegang te garanderen tot diensten en ondersteuningssystemen voor slachtoffers van geweld en misbruik.

3.13.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Personen met een beperking te vrijwaren van geweld en misbruik door de effectieve implementatie van beleid en wetgeving, waar dit noodzakelijk is;
- ii. de beschikbaarheid van en toegang tot trainingen die het risico van geweld en misbruik verminderen te bevorderen voor personen met een beperking, bijvoorbeeld trainingen die stimuleren tot zelfvertrouwen, assertiviteit en gebruikmaking van het recht op zelfbeschikking;
- iii. processen, maatregelen en protocollen te ontwikkelen, die zijn aangepast aan mensen met een beperking, teneinde het vaststellen van gevallen van geweld en misbruik te vergemakkelijken en te verzekeren dat de noodzakelijke actie wordt ondernomen tegen de daders, met inbegrip van gerechtelijke sancties en professionele counseling in geval van emotionele problemen;
- iv. te garanderen dat gehandicapte slachtoffers van geweld en misbruik, inclusief geweld en misbruik in de huiselijke sfeer, toegang hebben tot de relevante ondersteunende diensten, met inbegrip van rechtsmiddelen;
- v. geweld, mishandeling, verwaarlozing en misbruik in alle situaties te voorkomen en te bestrijden door ondersteuning van gezinnen, voorlichting en onderwijs en het bevorderen van een gedachtewisseling en samenwerking tussen de relevante partijen;
- vi. personen met een beperking, met name vrouwen, en hun gezinnen in misbruiksituaties te ondersteunen door informatie te verstrekken en de toegang te garanderen tot de relevante voorzieningen;
- vii. te garanderen dat er systemen aanwezig zijn die personen met een beperking in psychiatrische-zorginstellingen, sociale-opvanghuizen en sociale zorginstellingen, kindertehuizen en andere zorginstellingen beschermen tegen misbruik;
- viii. te garanderen dat allen die werkzaam zijn bij instellingen voor mensen met beperkingen of de reguliere ondersteuningsdiensten de relevante training ontvangen;
- ix. de politie en zij die werkzaam zijn bij de rechterlijke macht te trainen in het afnemen van getuigenissen van personen met een beperking, zodat ze gevallen van misbruik serieus kunnen afhandelen;
- x. personen met een beperking informatie te verstrekken over hoe ze geweld en misbruik kunnen voorkomen, herkennen en rapporteren;
- xi. effectieve wetgevende, bestuurlijke, juridische en andere maatregelen te nemen, met inbegrip van zware sancties, op een transparante wijze en ruimte biedend voor onafhankelijke evaluatie door de maatschappelijke groeperingen en organisaties ("civil society"), teneinde alle vormen van fysiek en geestelijk geweld, mishandeling, misbruik, verwaarlozing, slechte behandeling, exploitatie of ontvoering van personen met een beperking te voorkomen;
- xii. de relevante bepalingen van Aanbeveling Rec (2002) 5 van het Comité van Ministers aan de lidstaten ten aanzien van de bescherming van vrouwen tegen geweld te implementeren;
- xiii. de relevante bepalingen van Aanbeveling nr. R (99) 4 van het Comité van Ministers aan de lidstaten ten aanzien van de wettelijke bescherming van niet-handelingsbekwame volwassenen te implementeren.
- xiv. de relevante bepalingen van Resolutie ResAP(2005)1 ten aanzien van de bescherming van volwassenen en kinderen met een beperking tegen misbruik te implementeren en daarbij goede nota te nemen van het relevante aanvullende rapport.²

3.14. Actielijn nr. 14: Onderzoek en ontwikkeling

² Safeguarding adults and children with disabilities against abuse, Council of Europe Publishing, Straatsburg 2003, ISBN 92-871-4919-4.

3.14.1. Inleiding

Uitgebreid onderzoek, het verzamelen van statistische informatie en de analyse hiervan vormen de basis voor een verantwoorde beleidsontwikkeling. Betrouwbare informatie maakt het mogelijk om nieuwe problemen tijdig te signaleren en oplossingen te ontwikkelen en is essentieel voor een effectief resultaat. Daarnaast stelt het beleidsmakers in staat "best practices" te identificeren en maatschappelijke veranderingen te bewaken.

Het gebrek aan informatie met betrekking tot personen met een beperking is een algemeen erkend obstakel voor het ontwikkelen van een verantwoord beleid op nationaal en internationaal niveau. Het is van groot belang om uitgebreid, gediversifieerd en gespecialiseerd onderzoek aan te moedigen en te bevorderen over alle zaken invaliditeit betreffende en dit op alle niveaus te coördineren teneinde de effectieve implementatie te bevorderen van de doelstellingen die in dit Actieplan worden uiteengezet.

3.14.2. Doelstellingen

- i. De ontwikkeling van op feiten gebaseerd beleid en standaarden te bevorderen door de vertaling van toekomstgerichte onderzoeksresultaten naar beleid te verbeteren;
- ii. methodes voor de verzameling van statistische informatie te harmoniseren, zowel nationaal als internationaal, teneinde een geldig en vergelijkbaar gegevensbestand op te bouwen;
- iii. alle beschikbare onderzoeks- en ontwikkelpotentieel te benutten, op multidisciplinaire wijze, teneinde de participatie van personen met een beperking te bevorderen en hun kwaliteit van leven te verbeteren.

3.14.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Statistische en informatiestrategieën te ontwikkelen ter ondersteuning van de ontwikkeling van gehandicaptenbeleid en standaarden die zijn gebaseerd op het sociale en mensenrechtenmodel van invaliditeit, en de effectiviteit van bestaande nationale strategieën en databases te evalueren;
- ii. te garanderen dat informatie die is verkregen uit behoeftenonderzoek zo effectief mogelijk wordt gebruikt voor de planning en levering van diensten op nationaal, regionaal en lokaal niveau zonder afbreuk te doen aan de vertrouwelijkheid van de informatie met betrekking tot het individu;
- iii. te garanderen dat het reguliere onderzoek, waar van toepassing, gegevens oplevert over de participatie van personen met een beperking op alle terreinen van dit Actieplan;
- iv. te garanderen dat het onderzoek, waar mogelijk, genderaspecten meeneemt, daarmee analyse mogelijk makend van de situatie van vrouwen met een beperking;
- v. te streven naar een gecoördineerde aanpak van het onderzoek door gemeenschappelijke classificaties overeen te komen die de evaluatie en analyse van informatie uit meerdere nationale en internationale databases mogelijk maken;
- vi. onderzoek te bevorderen ten aanzien van succesvolle revalidatiemaatregelen die zijn gericht op revalidatie en re-integratie in de samenleving;
- vii. studies te bevorderen over de effecten van demografische verandering en verouderingsprocessen op de kwaliteit van leven van mensen met een beperking;
- viii. vertegenwoordigers van personen met een beperking en andere relevante belanghebbenden te betrekken bij de ontwikkeling van onderzoeksstrategieën en methoden voor het verzamelen van informatie;
- ix. toegepast wetenschappelijk onderzoek te ondersteunen ten bate van de ontwikkeling van nieuwe informatie- en communicatietechnologieën, technische hulpmiddelen en producten en apparaten die kunnen bijdragen tot een zelfstandig leven en participatie in de samenleving van personen met een beperking;

- x. te bevorderen dat productonderzoek rekening houdt met de principes van Universal Design;
- xi. de uitwisseling van "best practices" en informatie en een nauwe samenwerking tussen de relevante lichamen en instanties te bevorderen teneinde de beschikbaarheid te garanderen van een zo volledig mogelijk gegevensbestand ter ondersteuning van de beleidsvorming;
- xii. relevante onderzoeksprojecten en innovatieve pilots te initiëren om de beleidsontwikkeling op alle relevante gebieden van dit Actieplan te ondersteunen.

3.15. Actielijn nr. 15: Voorlichting

3.15.1. Inleiding

Personen met een beperking stuiten op een groot aantal obstakels wanneer zij willen participeren in de samenleving en erkenning willen krijgen als volwaardige en gelijkwaardige burgers. De meeste personen met een beperking beschouwen de attitudes en vooroordelen die bestaan binnen de samenleving als het grootste struikelblok voor volledige integratie.

Personen met een beperking worden nog steeds geconfronteerd met onacceptabele attitudes die zijn gebaseerd op vooroordelen, angsten, te lage verwachtingen en het ontbreken van vertrouwen in hun capaciteiten. Deze attitudes kunnen worden veranderd door effectieve voorlichtingsstrategieën waarbij alle belanghebbenden betrokken zijn.

De afgelopen jaren hebben vele lidstaten vooruitgang geboekt op het gebied van antidiscriminatiewetgeving en sociale beleidsinitiatieven gestimuleerd. Deze initiatieven dragen bij aan de integratie van personen met een beperking in de lokale samenleving. Dit is echter nog niet genoeg.

Om hun activiteiten onder de aandacht te brengen, dienen de lidstaten zich te verzekeren van een goede samenwerking met de media en andere sectoren die een verandering van attitude teweeg kunnen brengen.

Personen met een beperking dienen vertegenwoordigd te zijn in advertenties en commercials, op televisie en radio en in drukwerk, om een paradigmaverschuiving teweeg te brengen in de perceptie van het hebben van een beperking. Dit is een voorwaarde om de houding van de samenleving werkelijk te kunnen veranderen.

De samenleving dient zich ervan bewust te zijn dat personen met een beperking dezelfde rechten hebben en dat er in de samenleving talrijke obstakels aanwezig zijn die personen met een beperking verhinderen om van deze rechten gebruik te maken of hen daarbij belemmeren. Het wegnemen van deze obstakels zal niet alleen personen met een beperking, maar de hele samenleving ten goede komen. Het is bovendien van belang om te wijzen op de positieve bijdrage die alle personen met een beperking, ongeacht de ernst van hun beperking, als actieve en volwaardige leden van de samenleving kunnen leveren.

3.15.2. Doelstellingen

- i. De attitudes ten opzichte van mensen met een beperking als actieve en volwaardige leden van de samenleving te verbeteren door middel van een breed spectrum aan acties;
- ii. de bekendheid in de samenleving met de gehandicaptenproblematiek en met de rechten van personen met een beperking op gelijke kansen en bescherming tegen discriminatie te verhogen;
- iii. negatieve attitudes jegens personen met een beperking, die de beeldvorming omtrent personen met een beperking en de belangen van deze personen kunnen schaden, bestrijden.

3.15.3. Specifieke acties van de lidstaten

- i. Beelden van mensen met beperkingen te integreren in alle advertenciacampagnes en publicaties van de overheid teneinde een verandering van attitude in de samenleving te bewerkstelligen;

- ii. alle media en mediaorganisaties te stimuleren om in hun uitzendingen en de door hen uitgegeven gedrukte informatie het beeld van personen met een beperking als volwaardige burgers te verbeteren en de aan deze groep bestede aandacht te vergroten, bijvoorbeeld door de introductie van betere omgangsvormen die de waardigheid van personen met een beperking respecteren;
- iii. televisiezenders en radiostations aan te moedigen om in algemene en, waar van toepassing, gespecialiseerde programma's aandacht te besteden aan de gehandicaptenproblematiek;
- iv. waar mogelijk regelmatige nationale voorlichtingscampagnes te organiseren over de rechten, de mogelijkheden en de algemeen maatschappelijke bijdrage van personen met een beperking;
- v. gebruik te maken van innovatieve en andere praktische middelen om de problemen waar personen met een beperking mee te kampen hebben, onder de aandacht te brengen van kinderen, jongeren en volwassenen;
- vii. personen met een beperking en de hen vertegenwoordigende organisaties aan te moedigen om hun situatie in de lokale en nationale media onder de aandacht te brengen door richtlijnen beschikbaar te stellen over de omgang met de media;
- vii. de distributie van voorbeelden van "good practice" te ondersteunen en te stimuleren op alle terreinen van het leven om de bekendheid met de gehandicaptenproblematiek in het onderwijs, de werkomgeving en de samenleving te vergroten.

4. "Cross-cutting" aspecten

4.1 Inleiding

Binnen de Europese populatie van mensen met beperkingen bevinden zich personen met een beperking die tegen specifieke barrières oplopen of op meerdere gronden worden gediscrimineerd.

Deze personen lopen een hoger uitsluitingsrisico en participeren over het algemeen in mindere mate dan andere mensen met beperkingen in de samenleving. Beleidsmakers dienen er daarom zorg voor te dragen dat hun beleid rekening houdt met de behoeften van specifieke, kwetsbare subgroepen binnen de groep van de mensen met beperkingen als geheel, teneinde ook deze groepen participatie in de samenleving en een volwaardig burgerschap te kunnen garanderen.

De Verklaring van Malaga noemt twee groepen, waaraan in dit Actieplan consequent extra aandacht wordt gegeven: vrouwen met een beperking en personen die extra intensieve hulp behoeven. In de rapporten van de Werkgroep inzake discriminatie van vrouwen met een beperking en personen die intensieve hulp behoeven worden de specifieke factoren geanalyseerd die uniek zijn voor deze groep en worden specifieke acties voorgesteld die de grenzen van de afzonderlijke actielijnen, zoals zelfstandig wonen, onderwijs, werkgelegenheid, enzovoort, overschrijden.³

Andere groepen die een "cross-cutting"-respons vereisen zijn kinderen en ouderen met een beperking en personen met een beperking onder de minderheden (bijvoorbeeld zigeuners, migranten, vluchtelingen, ontheemden of andere etnische, culturele of linguïstische minderheden). Beleidsmakers dienen de barrières en uitdagingen waar elk van deze groepen mee wordt geconfronteerd te erkennen en er zorg voor te dragen dat het beleid erop is gericht om genoemde barrières te verwijderen en te garanderen dat elk individu zijn of haar capaciteiten volledig kan benutten.

4.2 Vrouwen en meisjes met een beperking

Vrouwen en meisjes met een beperking⁴ hebben vaak te maken met meerdere obstakels voor participatie in de samenleving als gevolg van tweevoudige discriminatie, zowel op grond van geslacht als van hun beperking.

³ Discrimination against women with disabilities, Council of Europe Publishing, Straatsburg, 2003, ISBN 92-871-5316-7, Community living for people with disabilities in need of a high level of support, Council of Europe Publishing, Straatsburg, 2004.

⁴ Elke referentie in de Actieplan naar vrouwen met een beperking mag worden verondersteld ook betrekking te hebben op meisjes met een beperking.

Hoewel de algemene situatie van personen met een beperking aanzienlijk is verbeterd, trekken vrouwen en mannen met een beperking niet altijd in gelijke mate profijt van deze verbetering.

Bij de ontwikkeling en implementatie van het relevante beleid en de relevante maatregelen dient erop te worden gelet dat kansen van mannen en vrouwen met een beperking met elkaar in evenwicht zijn. Bij de ontwikkeling van zowel het gehandicaptenbeleid als het emancipatiebeleid en de daaruit voortvloeiende programma's dient op alle niveaus (internationaal, nationaal, regionaal en lokaal) rekening te worden gehouden met de specifieke situatie van gehandicapte vrouwen en meisjes.

Actie is vereist om de obstakels te verwijderen die vrouwen met een beperking verhinderen om hun rechten uit te oefenen op dezelfde basis als mannen en niet-gehandicapte vrouwen. Deze actie dient zich uit te strekken tot een groot aantal terreinen, inclusief relaties, ouderschap, gezinsleven, seksualiteit en bescherming tegen geweld en misbruik. Deze actie dient tevens maatregelen te omvatten die gelijke kansen garanderen bij de participatie in het politieke en openbare leven, in onderwijs en beroepsopleidingen, op de arbeidsmarkt en in het sociale en culturele leven. Veel van deze beleidsterreinen worden bestreken door de actielijnen in dit Actieplan, maar moeten in dit verband worden beschouwd in termen van wat de lidstaten kunnen doen aan factoren die de participatie van met name vrouwen en meisjes beïnvloeden.

4.3. mensen met beperkingen met intensieve-ondersteuningsbehoeften⁵

Een van de kwetsbaarste groepen is de groep die door de ernst of complexiteit van hun beperking zeer intensieve hulp nodig heeft. De kwaliteit van hun leven is sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van zeer specifieke kwaliteitsvoorzieningen die voldoen aan hun behoeften en die van hun gezinnen en hen in staat stellen om in zo hoog mogelijk mate te participeren in de samenleving.

Deze groep woont het vaakst in instellingen, maar ook als ze in een gezin leven kunnen ze gemakkelijk geïsoleerd raken door gebrek aan contact met zorgverleners of andere leden van de samenleving. Om deze redenen vereist deze groep intensieve en permanente kwaliteitsvoorzieningen die zijn aangepast aan hun specifieke behoeften.

Om aan de eisen van deze groep te kunnen voldoen met behoud van het model van binnen de lokale samenleving geleverde zorg en gelijke toegang tot reguliere voorzieningen, dient de uitvoering van de dienstverlening te worden versterkt. De lidstaten dienen te erkennen dat dit een intensieve planning vraagt, alsmede coördinatie tussen de relevante autoriteiten, overheidsinstellingen en dienstverleners, zowel op nationaal als internationaal niveau.

4.4. Kinderen en jonge mensen met een beperking

De Conventie inzake de Rechten van het Kind is gebaseerd op vier fundamentele beginselen: het kind heeft het recht om niet te worden gediscrimineerd; de belangen van het kind vormen een essentiële overweging bij alle beslissingen; het kind heeft recht op leven en ontwikkeling; en het kind heeft het recht om de eigen mening te uiten. Meisjes en jongens met een beperking hebben bovendien het recht op toegang tot dezelfde rechten. De lidstaten dienen kennis op te bouwen met betrekking tot de behoeften van meisjes en jongens met een beperking als basis voor planning, besluiten en praktisch beleid op een groot aantal beleidsterreinen.

De behoeften van kinderen met een beperking en hun gezinnen dienen door de verantwoordelijke autoriteiten zorgvuldig gewogen te worden met het oog op het aanbieden van ondersteuning die de kinderen de mogelijkheid moet geven om op te groeien in het gezin, opgenomen te worden in de lokale samenleving en in het leven en de activiteiten van de kinderen in hun omgeving. Kinderen met een beperking dienen onderwijs te ontvangen dat hun leven verrijkt en hen in staat stelt om hun mogelijkheden maximaal te ontplooiën.

Kwaliteitszorg en gezinsondersteunende structuren kunnen het kind van een waardevolle jeugd verzekeren, waarin het zich kan ontwikkelen en waarin de basis wordt gelegd voor een participerend en zelfstandig bestaan als volwassene. Het is daarom belangrijk dat beleidsmakers rekening houden met de behoeften van kinderen

⁵ Community living for people with disabilities in need of a high level of support, op. cit.

met een beperking en hun gezinnen bij het ontwikkelen van zowel gehandicaptenbeleid als het reguliere beleid voor gezinnen met kinderen.

Bij participatie en actief burgerschap gaat het om het recht, de middelen, de ruimte, de kansen en waar nodig de ondersteuning om te kunnen participeren in besluitvorming dan wel deze te kunnen beïnvloeden en om deel te nemen aan acties en activiteiten en zo bij te dragen aan het bouwen van een betere maatschappij. Organisaties voor jongeren met een beperking dienen te worden geraadpleegd bij het ontwikkelen van beleid en programma's voor jongeren met een beperking. De stem van de jongeren met een beperking dient te worden gehoord bij alle zaken die hen aangaan.

Jongeren met een beperking hebben nog steeds vaak te maken met aanzienlijke barrières wanneer zij toegang proberen te krijgen tot alle aspecten van het leven: onderwijs, werk, sport, cultuur, entertainment en het gemeenschapsleven. Deze barrières kunnen alleen worden aangepakt door middel van een totaalstrategie. Bij de voorbereiding van elk jeugdbeleid moet worden gezocht naar manieren om volledige participatie van de jongere in de samenleving te garanderen, rekening houdend met hun specifieke behoeften. Zoals ook is neergelegd in het Europese Handvest met betrekking tot de participatie van jongeren in het lokale en regionale leven, is de actieve participatie van jongeren in de besluitvorming en activiteiten op lokaal en regionaal niveau essentieel om te kunnen werken aan een democratische, inclusieve en welvarende samenleving.

4.5. Ouderen met een beperking

Het toenemende aantal ouderen met een beperking, met name diegenen onder hen, die vanwege de aard van hun beperking intensievere hulp nodig hebben, vormen een nieuwe uitdaging voor samenlevingen in heel Europa. Onderdeel van deze uitdaging vormt de ondersteuning van individuen en hun gezinnen, met name daar waar ouders op leeftijd de belangrijkste mantelzorgers zijn. Innovatieve benaderingen zijn vereist om deze uitdaging te beantwoorden op een groot aantal beleidsterreinen en servicegebieden. De rapporten van de Raad van Europa identificeren belangrijke problemen voor deze groep en doen voorstellen om deze problemen aan te pakken. Gecoördineerde acties als antwoord op specifieke behoeften zijn vereist teneinde ouderen met een beperking in staat te stellen zoveel en zo lang mogelijk zelfstandig in de lokale samenleving te blijven wonen. Dit vereist evaluatie van individuele behoeften en planning voor de toekomst alsmede de beschikbaarheid van de vereiste voorzieningen. De gehandicaptenproblematiek dient te worden meegewogen bij het ontwikkelen van ouderenbeleid.

Uiteraard dient met bovengenoemde aspecten en andere factoren die de participatie van ouderen met een beperking in het dagelijkse leven en dagelijkse activiteiten beïnvloeden, rekening te worden gehouden bij het ontwikkelen van acties die meer dan één van de actielijnen bestrijken die in dit Actieplan worden aangegeven.⁶

4.6. mensen met beperkingen bij minderheden en migranten

Personen met een beperking onder minderheden, migranten of vluchtelingen ervaren vaak de nadelen van zowel discriminatie als onbekendheid met de beschikbare publieke voorzieningen.

Zo is bijvoorbeeld ondanks een verhoogde aandacht voor de zigeuners in Europa verdere actie nodig voor erkenning van hun status als volwaardige en gelijkwaardige leden van de samenleving. Binnen hun eigen samenleving zijn personen met een beperking vrijwel onzichtbaar en daarom bijzonder kwetsbaar.

Onderwijs, werk, sociale voorzieningen, gezondheidszorg en het culturele leven zijn bijzonder belangrijke terreinen voor alle groepen.

De lidstaten dienen er zorg voor te dragen dat er bij de ondersteuning van personen met een beperking rekening wordt gehouden met de taal, de culturele achtergrond en de speciale behoeften van de betrokken minderheidsgroep of -groepen.

5. Implementatie en vervolgacties

⁶Framework for the qualitative and quantitative analysis of data on the ageing of people with disabilities, Council of Europe Publishing, Straatsburg, 1998, ISBN 92-871-3327-1.

5.1. Inleiding

De overheden van de lidstaten dragen de belangrijkste verantwoordelijkheid met betrekking tot de implementatie van het gehandicaptenbeleid op nationaal niveau en met name voor de uitvoering van de specifieke maatregelen onder elke actielijn waarin naar de lidstaten wordt verwezen.

Dit Actieplan erkent dat zaken als antidiscriminatiebeleid, overheidsapparaat, hulpbronnen, demografie, enzovoort, van land tot land verschillen. Het staat de lidstaten daarom toe om te bepalen wat de nationale prioriteiten zijn en om te opteren voor een stapsgewijze implementatie met behulp van de middelen die voor dat doel geëigend worden geacht.

Bij de implementatie van de specifieke acties die in het Actieplan worden beschreven, worden de lidstaten geacht de volgende uitgangspunten volledig te laten meewegen:

- de beginselen waarop het Actieplan gebaseerd is, met inbegrip van het recht van individuen op bescherming tegen discriminatie, op gelijke kansen en op respect voor hun rechten als burgers;
- aspecten die meerdere deelreinen bestrijken ("cross-cutting"-aspecten), met inbegrip van de specifieke behoeften van vrouwen en meisjes, kinderen, jongeren en ouderen met een beperking, personen met een beperking die intensieve hulp nodig hebben of personen met een beperking die behoren tot minderheden of migrantengemeenschappen, naast de essentiële rol die kwaliteitsdiensten en training spelen bij de zorg voor en dienstverlening aan personen met een beperking;
- de noodzaak om vertegenwoordigende organisaties van mensen met beperkingen bij alle stadia van de implementatie, bewaking en evaluatie te betrekken, op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau.

5.1.1. Universal Design

Gelijke toegang tot voorzieningen is essentieel voor de ontwikkeling van een volledig inclusieve samenleving. De manier waarop gebouwen, de omgeving, producten, communicatiesystemen en elektronische systemen worden ontworpen, is van groot belang om de participatie en zelfstandigheid van personen met een beperking op alle aspecten van het leven mogelijk te maken.

Universal Design is een effectieve manier om de toegankelijkheid en de kwaliteit van de bebouwde omgeving, diensten en producten te verbeteren. Het erkent het belang van een ontwerp (ongeacht of het de bebouwde omgeving, een gebouw of een dagelijks product betreft) dat goed is vanaf het begin in plaats van dat het in een later stadium wordt aangepast. Hoewel het niet altijd mogelijk zal zijn om oudere of historische gebouwen volledig toegankelijk te maken, zijn er nog steeds teveel obstakels die personen met een beperking verhinderen om deel te nemen aan alle aspecten van de samenleving en gebruik te maken van alle faciliteiten die worden aangeboden. Het bevorderen van het principe van Universal Design, de brede toepassing hiervan en de betrokkenheid van de gebruiker bij alle ontwerpstadia zijn van doorslaggevend belang voor de verbetering van de toegankelijkheid van de bebouwde omgeving, middelen van vervoer en communicatiesystemen en de bruikbaarheid van producten.

5.1.2. Kwaliteit van de dienstverlening en medewerkerstraining

Kwaliteit en training zijn belangrijke voorwaarden voor de uitvoering van de actielijnen van dit plan. Veel Europese landen werken al systematisch aan de verbetering van de kwaliteit van de dienstverlening, onder andere door training van de medewerkers van de dienstverlenende organisaties. Het wordt algemeen als essentieel beschouwd dat beleid, diensten, voorzieningen en acties worden ondersteund door hoge kwaliteitsstandaards en worden uitgevoerd door competente, goed getrainde medewerkers. Bij de dienstverlening dient de klant - de persoon met een beperking - centraal te staan. De primaire motivatie voor een realistisch kwaliteitsbeleid dient klanttevredenheid te zijn. Het is essentieel dat de gebruikers van de diensten, personen met een beperking, actief participeren in de kwaliteitsborging en het bewaken van het kwaliteitsniveau van de diensten.

Training is een essentieel element van kwaliteitsdienstverlening. Dit omvat niet alleen trainingen op het terrein van de gehandicaptenproblematiek en algemene trainingen voor de medewerkers die de diensten uitvoeren, maar ook trainingen voor degenen die het beleid ontwikkelen dat het leven van personen met een beperking beïnvloedt. De training dienen zich ook uit te strekken tot bewustmaking met betrekking tot de mensenrechten van personen met een beperking.

5.1.3. "Mainstreaming" of sectorverantwoordelijkheid

Een "mainstreaming"-benadering, of sectorverantwoordelijkheid, bij het ontwikkelen van beleid en de levering van diensten speelt een belangrijke rol bij de bevordering van een meer inclusieve samenleving en is een belangrijk uitgangspunt voor dit Actieplan. "Mainstreaming" is de integratie van voorzieningen voor personen met een beperking in de reguliere voorzieningen voor alle burgers. Het doel is om te streven naar een beleid dat de integratie van personen met een beperking in de "normale" samenleving (de "mainstream") ondersteunt in plaats van een beleid dat leidt tot segregatie. Mainstreaming sluit echter het bestaan van een specifiek gehandicaptenbeleid niet uit, wanneer dit in het belang is van de personen met een beperking (het zogenoemde tweesporenbeleid).

In de praktijk betekent deze benadering dat het gehandicaptenbeleid niet langer wordt beschouwd als uitsluitend de verantwoordelijkheid van één ministerie of beleidsterrein. Het is de verantwoordelijkheid van alle ministeries om ervoor te zorgen dat hun initiatieven rekening houden met de rechten van personen met een beperking. Coördinatie tussen overheidssectoren en het creëren van één aanspreekpunt voor alle handicap gerelateerde onderwerpen dienen te worden bevorderd teneinde de mainstreamingbenadering te versterken en verder te ontwikkelen.

5.2. Implementatie

De overheden van de lidstaten dragen de belangrijkste verantwoordelijkheid met betrekking tot de implementatie van het gehandicaptenbeleid op nationaal niveau en met name voor de uitvoering van de specifieke maatregelen onder elke actielijn waarin naar de lidstaten wordt verwezen.

De lidstaten dienen te beginnen met een evaluatie van de bestaande programma's in het kader van het gehandicaptenbeleid en de daaraan ten grondslag liggende principes ten opzichte van de blauwdruk die wordt geboden door het Actieplan voor personen met een beperking, teneinde die gebieden op te sporen waarop verdere vooruitgang is gewenst en waarop specifieke acties ten uitvoer dienen te worden gebracht.

Op basis van deze evaluatie dienen de lidstaten strategieën op te zetten om te garanderen dat de gecoördineerde programma's, strategieën en acties in het kader van hun gehandicaptenbeleid stap voor stap verder worden ontwikkeld, in overeenstemming met het Actieplan voor personen met een beperking van de Raad van Europa en voor zover het op nationaal niveau beschikbare budget het toelaat.

De prioriteitsstelling en het tijdschema die bij dit proces worden gehanteerd zijn de verantwoordelijkheid van de afzonderlijke lidstaten.

Het is van belang dat de implementatie van het Plan door de lidstaten wordt ondersteund door een gecoördineerde aanpak waarbij de relevante belanghebbenden, waaronder niet-gouvernementele organisaties van personen met een beperking, voor zover dit toepasselijk en mogelijk is, zijn betrokken.

Als onderdeel van de implementatie dienen de lidstaten, waar dit van toepassing is, zich ook te buigen over de definitie van het begrip "handicap".

De lidstaten zullen het Actieplan laten vertalen in hun officiële talen en deze vertalingen ook beschikbaar stellen in alternatieve (lees)vormen. De lidstaten zullen het Actieplan onder de aandacht brengen van en bepleiten bij alle relevante belanghebbenden om zich te verzekeren van lange-termijnondersteuning bij de implementatie van het plan.

Op verzoek zal de Raad van Europa steun verlenen bij de implementatie van het Plan. De lidstaten dienen samenwerking te overwegen met de Ontwikkelingsbank (Development Bank/CEB) van de Raad van Europa en bankabele projecten te presenteren die zijn gericht op de implementatie van het Actieplan op nationaal niveau.

5.3. Vervolgacties

De primaire verantwoordelijkheid voor de wijze waarop dit Actieplan van de Raad van Europa op nationaal niveau wordt uitgevoerd berust bij de overheden van de lidstaten. Zij dienen een besluit te nemen met betrekking tot een evaluatie van het plan en de te ondernemen vervolgacties. Voor dit doel dienen de lidstaten te overleggen met de relevante belanghebbenden, met name niet-gouvernementele organisatie van personen met een beperking.

Op Europees niveau dient het vervolg op dit Actieplan gericht te zijn op versterking van de samenwerking op het terrein van het gehandicaptenbeleid en een gestructureerde uitwisseling mogelijk te maken van informatie, ervaringen en "best practices".

Een effectief vervolg op het Actieplan voor personen met een beperking is alleen mogelijk indien de lidstaten de Raad van Europa regelmatig van de relevante informatie voorzien. In dit verband zijn de rapportage van de nationale regering aan het parlement en de rapporten en onderzoeken die worden opgesteld door niet-gouvernementele organisaties, van bijzonder belang.

Dit proces, inclusief de vereiste procedures, het vaststellen van een tijdschema en een eventuele tussentijdse evaluatie, zal worden beheerd door het forum dat is aangewezen voor de verdere uitvoering van het Actieplan.

Dit forum kan de lidstaten vragen om bepaalde prioriteitskwesities diepgaand te analyseren. Het forum zal het Comité van Ministers op regelmatige basis informeren met betrekking tot de voortgang die is gemaakt bij de implementatie van dit Actieplan.

Internationale niet-gouvernementele organisaties van personen met een beperking zullen aan dit proces deelnemen binnen de gegeven procedurele regels. Verder kunnen andere relevante belanghebbenden worden uitgenodigd om aan het proces bij te dragen, op een manier die verder wordt uitgewerkt in de *terms of reference* voor het aangewezen forum.

Ministeriële verklaring van Malaga betreffende mensen met een beperking "Progressing towards full participation as citizens" (Naar volledige participatie als burgers)

(Aangenomen door de tweede Europese conferentie van ministers die verantwoordelijk zijn voor de integratie van personen met een beperking, Malaga, Spanje, 7-8 mei 2003)

1. Wij, de ministers belast met het beleid inzake integratie van personen met een beperking, op uitnodiging van de Spaanse regering vergaderd te Malaga (Spanje) op 7 en 8 mei 2003, ter gelegenheid van de tweede Europese ministerconferentie belegd door de Raad van Europa,

1. Gelet op:

2. het doel van de Raad van Europa, zoals neergeschreven in zijn statuten, namelijk "het bevorderen van een grotere eenheid tussen de leden teneinde aldus de idealen en beginselen, welke hun gemeenschappelijke erfdeel zijn, veilig te stellen en te verwezenlijken en hun economische en sociale vooruitgang te bevorderen";
3. de resultaten van de eerste conferentie van de ministers belast met het gehandicaptenbeleid, die in Parijs werd gehouden op 7 en 8 november 1991 onder de titel "Independent Living for people with disabilities" (Een autonoom leven voor personen met een beperking), en die heeft geleid tot de goedkeuring van Aanbeveling R (92) 6 betreffende een coherent beleid voor de personen met een beperking door het Comité van Ministers van de Raad van Europa;
4. de overweging dat het beschermen en bevorderen van de mensenrechten en fundamentele vrijheden, en van het volle genot ervan, van essentieel belang zijn voor een actieve participatie van personen met een beperking in het maatschappelijke leven, en dat het verlenen van gelijke kansen aan personen met een beperking een fundamenteel beginsel is waarmee alle lidstaten van de Raad van Europa instemmen;
5. de bijdrage van de Europese beweging van personen met een beperking aan de tweede conferentie van ministers van de Raad van Europa belast met het gehandicaptenbeleid, "From words to deeds" (Van woorden naar daden), goedgekeurd op het Forum van de Europese NGO op 8 april 2003 in Madrid;
6. het bestaan van belangrijke verschilpunten op politiek, economisch en sociaal vlak tussen de lidstaten van de Raad van Europa, en het feit dat verschillende landen, in het bijzonder de landen die zich in een economische overgangsfase bevinden, over minder middelen beschikken om aan de eisen van een hedendaags beleid ten overstaan van personen met een beperking te voldoen en mogelijk aanvullende hulp en steun nodig hebben;
7. het feit dat het gehandicaptenbeleid het hoofd moet bieden aan politieke, economische, sociale, demografische, culturele en technologische uitdagingen die het gevolg zijn van de verschillende verschuivingen die Europa in het laatste decennium heeft gekend, verschuivingen die een weerslag hebben op het welzijn van de bevolking en nieuwe uitdagingen doen ontstaan, maar ook nieuwe kansen tot ontplooiing geven voor een coherent beleid ten behoeve van personen met een beperking;
8. de vaststelling dat op het vlak van het gehandicaptenbeleid twee factoren bijzonder zwaar wegen: enerzijds de toename van het aantal ouderen in de Europese bevolking, een factor waarmee elk toekomstig beleid op het vlak van sociale cohesie rekening zal moeten houden teneinde afhankelijkheid van ondersteunende voorzieningen in de loop van het leven zoveel mogelijk te voorkomen en de kwaliteit van leven op oudere leeftijd zoveel mogelijk te behouden; en anderzijds het feit dat personen met een fysieke of mentale beperking dankzij de wetenschappelijke vooruitgang inzake gezondheidszorg en de verbeterde levensomstandigheden langer en intenser leven, wat nieuwe behoeften zal doen ontstaan ten aanzien van het aanbod van voorzieningen, economische hulpverlening en de bescherming van hun menselijke waardigheid;

9. het feit dat de Europese Unie 2003 heeft uitgeroepen tot Europees Jaar van de Gehandicapte, met als hoofddoel eenieder bewust te maken van het recht op gelijke kansen voor personen met een beperking en het volledige en gelijkwaardig genot van deze rechten door deze doelgroep te bevorderen;

10. de werkzaamheden van het bijzonder comité van de Verenigde Naties belast met "het onderzoek van voorstellen voor een internationale globale en geïntegreerde Conventie ter bescherming van de rechten en de waardigheid van personen met een beperking";

11. de werkzaamheden van het Comité voor de revalidatie en integratie van personen met een beperking van de Raad van Europa, dat de intergouvernementele samenwerking bevordert in het kader van de Gedeeltelijke overeenkomst inzake sociale aangelegenheden en gezondheidszorg;

12. datgene wat is verwezenlijkt door de Raad van Europa en andere internationale instellingen, organisaties of evenementen, zoals opgesomd in de bijlage bij deze Verklaring;

2. Bevestigen:

13. onze vaste wil om aan alle rechtsonderhorigen van onze landen de eerbiediging van de mensenrechten en van de fundamentele vrijheden te waarborgen overeenkomstig de Europese Conventie van de Rechten van de Mens; dat alle mensen vrij en met gelijke rechten en waardigheid geboren zijn, met elk hun eigen vermogen om daadwerkelijk bij te dragen tot de ontplooiing en het welzijn van de samenleving, en dat alle individuen gelijk zijn voor de wet en op gelijkwaardige wijze recht hebben op wettelijke bescherming;

14. dat alle in het Europese en internationaal instrumentarium opgenomen maatregelen die de volledige en daadwerkelijke toepassing van de mensenrechten tot doel hebben, aangewend moeten worden zonder onderscheid noch discriminatie gebaseerd op om het even welk criterium, beperking inbegrepen;

15. dat, zoals wij reeds tijdens de eerste conferentie der ministers die verantwoordelijk zijn voor het gehandicaptenbeleid, gehouden in Parijs in 1991, hebben verklaard, wij een coherent en geïntegreerd beleid voorstaan ten gunste van personen met een beperking; dat Aanbeveling R (92) 6 betreffende een coherent gehandicaptenbeleid verschillende landen ertoe heeft aangezet om wetgevende en beleidsmatige maatregelen te nemen die voeren in de richting van volwaardige maatschappelijke participatie; en dat genoemde aanbeveling een fundamenteel referentiedocument is als basis zal fungeren voor verdere actie;

16. dat het bevorderen van volwaardig burgerschap en volwaardige maatschappelijke participatie van personen met een beperking niet mogelijk is zonder een grotere autonomie van het individu zodat dit individu zijn/haar leven in eigen hand kan nemen, hetgeen bijzondere ondersteunende maatregelen kan vergen;

3. Zijn van oordeel:

17. dat in het komende decennium verhoging van het welzijn van personen met een beperking en van hun gezinnen onze hoofddoelstelling moet zijn, waarbij de nadruk gelegd dient te worden op hun integratie en volwaardige participatie in de samenleving, ook al omdat een toegankelijke omgeving waarin eenieder kan participeren de gehele bevolking tot voordeel strekt;

18. dat maatregelen ter verhoging van het welzijn van personen met een beperking gebaseerd moeten zijn op een grondige evaluatie van hun situatie, mogelijkheden en behoeften, en moeten steunen op een vernieuwende aanpak van de dienstverlening die rekening houdt met hun voorkeuren, rechten en specifieke leefomstandigheden;

19. dat een strategie om de voorgenomen doelstelling te bereiken moet worden opgenomen in een toekomstig Actieplan voor het wegwerken van alle vormen van discriminatie van personen met een beperking, ongeacht hun leeftijd, met een bijzondere aandacht voor vrouwen met een beperking en voor personen met een beperking die intensieve hulp behoeven, zodat zij hun fundamentele rechten en vrijheden kunnen uitoefenen als volwaardig medeburger;

20. dat een geïntegreerde aanpak nodig is bij het uitwerken van een nationaal en internationaal beleid ten overstaan van personen met een beperking en de bijhorende wetgeving terzake, en dat de behoeften van deze doelgroep tot hun recht moeten komen in alle relevante actiedomeinen, in het bijzonder op belangrijke terreinen als toegang tot huisvesting, schoolopleiding, beroepsopleiding en -oriëntatie, de arbeidsmarkt, de bebouwde omgeving, het openbaar vervoer, informatie, de gezondheidszorg en sociale bescherming;
21. dat het een fundamentele doelstelling is om zodanige maatregelen te nemen op economisch, sociaal en onderwijsgebied, en met betrekking tot de arbeidsmarkt, de leefomgeving en de gezondheidszorg, dat elke persoon met een beperking gedurende zijn of haar hele leven zijn of haar capaciteiten maximaal kan ontwikkelen of benutten, en invaliditeit zoveel mogelijk wordt voorkomen;
22. dat het onderwijs een fundamenteel instrument is voor de sociale integratie en dat ernaar moet worden gestreefd om kinderen met een beperking de mogelijkheid te bieden het reguliere onderwijs te volgen als zulks in het belang van het kind is, de overgang van schoolopleiding of hoger onderwijs naar de arbeidsmarkt te vergemakkelijken en het concept van levenslang leren verder te ontwikkelen;
23. dat toegang tot de arbeidsmarkt op basis van gelijkheid een sleutelfactor is voor participatie in het maatschappelijk leven, dat de integratie van personen met een beperking op - bij voorkeur - de open arbeidsmarkt derhalve dient te worden aangemoedigd, met een prioriteitsverschuiving in de richting van de evaluatie van de arbeidsmogelijkheden en de implementatie van een actief beleid; en dat de diversificatie van de beroepsbevolking door het bevorderen van de toegang tot de arbeidsmarkt van personen met een beperking de samenleving tot voordeel strekt;
24. dat het van essentieel belang is de sociale dimensie van de technologie te leren kennen en het potentieel van nieuwe technologieën optimaal te benutten, teneinde de autonomie en de interactie van personen met een beperking op alle terreinen van het leven te versterken;
25. dat innovatieve benaderingen tot ontwikkeling dienen te worden gebracht inzake dienstverlening om het hoofd te kunnen bieden aan de nieuwe behoeften en uitdagingen die voortvloeien uit de langere levensduur van de personen met een fysieke, psychische of intellectuele beperking ingevolge de wetenschappelijke vooruitgang op het vlak van de gezondheidszorg en de verbeterde leefomstandigheden;
26. dat dient te worden voorkomen dat de langere levensduur - op zichzelf een positief gegeven - geen aanzienlijke aangroei tot gevolg heeft van het aantal personen dat afhankelijk is van hulpverlenende diensten door de hele bevolking van jongs af aan aan te moedigen gezonde leefgewoonten en een gezonde levenswijze aan te nemen, die de kans verhogen om tot op gevorderde leeftijd fysiek en geestelijk fit te blijven;
27. dat vooruitgang dient te worden geboekt bij het verwijderen van hinderpalen op het vlak van toegankelijkheid, en inzake het toepassen van het principe van Universal Design teneinde geen nieuwe hinderpalen te scheppen;
28. dat een versterking nodig is van de ondersteunende structuren die het beperkte maar toenemend aantal intensieve begeleiding behoevende mensen met beperkingen en hun gezin omringen, zonder evenwel van het concept van dienstverlening binnen de wijk/buurt af te wijken;
29. dat de situatie van vrouwen met een beperking in Europa een grotere zichtbaarheid moet worden verleend en meer specifieke aandacht vereist, teneinde hun zelfstandigheid, autonomie, participatie en sociale integratie te kunnen garanderen; en dat bij in het kader van het gehandicaptenbeleid ondernomen acties de gelijkheid van de geslachten uitgangspunt moet zijn van een geïntegreerde ("mainstreaming") benadering;

4. Verbinden wij ons ertoe om:

30. binnen een antidiscriminatoir en mensenrechtenkader te ijveren voor de integratie van de doelstelling van gelijke kansen voor alle personen met een beperking in alle beleidsterreinen ("mainstreaming");
31. nooit te discrimineren op grond van de oorzaak van de beperking of de identiteit van de persoon met de beperking;

32. de mogelijkheden van personen met een beperking te vergroten om binnen de lokale samenleving een zelfstandig leven te leiden door middel van de progressieve toepassing van de principes van integratiebevorderende technologieën en "universal design", onder andere bij het realiseren van bebouwde omgevingen, openbare faciliteiten, communicatiesystemen en huisvesting;
33. de coördinatie te versterken tussen de verschillende overheidsdiensten, met bijzondere nadruk op billijkheid bij het aanbieden van voor allen toegankelijke diensten, de gezondheidszorg en het rechtssysteem, en de respectievelijke verantwoordelijkheden tussen het lokale, regionale en nationale domein duidelijker af te bakenen;
34. te ijveren voor hoogwaardige voorzieningen, die een antwoord bieden op de behoeften van individuele personen met een beperking, waartoe de toegang is begrensd door openbaar gemaakte toegangscriteria, die zijn gebaseerd op een billijke en diepgaande evaluatie, waarvan de vorm mede is bepaald door de keuzes, autonomie, het welzijn en de vertegenwoordiging van de personen met een beperking zelf en die zijn omkleed met de geëigende regels en waarborgen, met inbegrip van de mogelijkheid op verhaal bij een onafhankelijke instantie; alsmede de reeds bestaande maatregelen te consolideren en versterken;
35. de inclusie van personen met een beperking op alle gebieden te bevorderen door onderwijs, voorlichting van de medeburgers en de vaste intentie om personen met een beperking te beschouwen als volwaardige burgers die zelf hun leven kunnen bepalen;
36. de integratie van personen met een beperking op de arbeidsmarkt te bevorderen door het accent te leggen op de evaluatie van hun mogelijkheden, in het bijzonder op professioneel gebied, door beroepskeuzebegeleiding en beroepsopleidingen beter toegankelijk te maken en door het aantal banen te verruimen;
37. zoveel mogelijk rekening te houden met de behoeften van kinderen met een beperking en de gezinnen waarin zij opgroeien en van ouders met een beperking, zonder afbreuk te doen aan de huidige inspanningen ten aanzien van volwassenen in de actieve leeftijd met een beperking, ongeacht of zij al dan niet aan het arbeidsproces deelnemen; waarbij dient te worden opgemerkt dat arbeid niet als enig criterium voor volwaardig burgerschap of als enige route naar participatie of menselijke waardigheid mag worden beschouwd;
38. zowel het fundamentele als het toegepaste wetenschappelijk onderzoek te blijven steunen, in het bijzonder op het gebied van de nieuwe informatie- en communicatietechnologieën, teneinde de hulpmiddelen te verbeteren die interactieve deelname aan het leven in de maatschappij bevorderen;
39. de nodige middelen aan te wenden om daadwerkelijk gelijke kansen tussen mannen en vrouwen en actieve participatie van alle personen met een beperking te realiseren, waarbij speciale aandacht moet worden gegeven aan de positie van meisjes en vrouwen met een beperking op het gebied van onderwijs, beroepsopleiding, werk, sociaal beleid, participatie en besluitvorming, seksualiteit, maatschappelijke vertegenwoordiging, moederschap en gezinsleven, en aan de preventie van geweld;
40. verdere analyses uit te voeren aangaande de omvang van maatregelen en beschikkingen die het maatschappelijke leven van personen met een beperking die intensieve hulp behoeven daadwerkelijk kunnen verbeteren; en de statistische informatie te verzamelen die nodig is voor het vaststellen en evalueren van het gehandicaptenbeleid;
41. de behoeften van kinderen met een beperking en de gezinnen waarin zij opgroeien zorgvuldig te doen evalueren door de verantwoordelijke autoriteiten met het oog op het nemen van ondersteuningsmaatregelen die deze kinderen in staat moet stellen om op te groeien in het gezin, opgenomen te worden in het leven van de kinderen in buurt of wijk en onderwijs te ontvangen;
42. de behoeften van gezinnen als mantelzorgers grondig te (laten) onderzoeken, met name die van gezinnen met gehandicapte kinderen of gezinnen die personen verzorgen die intensieve hulp nodig hebben, teneinde de informatie, training en hulp, hierbij inbegrepen psychologische ondersteuning, te bieden die vereist is om de verzorging van mensen met beperkingen binnen het gezin mogelijk te maken;

43. te werken aan het ontwikkelen van programma's en middelen om te voldoen aan de behoeften van ouder wordende personen met een beperking;

44. de bevolking van jongs af aan aan te moedigen de gezonde levenswijze en gezonde leefgewoonten aan te nemen die de kans vergroten op een actief leven op oudere leeftijd in een optimale lichamelijke en geestelijke conditie;

45. zich in samenwerking met geïnteresseerde belanghebbenden, de media inbegrepen, te beijveren voor een positieve beeldvorming omtrent personen met een beperking;

46. personen met een beperking inspraak te geven in beslissingen die hen persoonlijk betreffen, en organisaties van personen met een beperking te betrekken bij het ontwikkelen van beleid, met bijzondere aandacht voor meervoudig mensen met beperkingen, personen met complexe aandoeningen of stoornissen en personen die zichzelf niet kunnen vertegenwoordigen;

47. de participatie en medewerking te bevorderen van de sociale partners en van alle andere publieke of private belanghebbenden en actoren die betrokken zijn bij de politieke besluitvorming;

5. Bevelen aan:

48. dat het Comité van Ministers van de Raad van Europa doorgaat met (1) het steunen van alle vormen van beleid die het volwaardig burgerschap en de actieve deelname van de personen met een beperking tot doel hebben, samen met alle lidstaten, en (2) het versterken van de rol van de Raad van Europa als platform voor de internationale samenwerking op het terrein van de ontwikkeling van het gehandicaptenbeleid door het Comité voor de revalidatie en integratie van personen met een beperking en andere relevante comités van de Raad van Europa uit te nodigen om een geïntegreerde aanpak van het gehandicaptenbeleid ("mainstreaming") in hun respectievelijke bevoegdheidssferen te bevorderen;

49. dat er, rekening houdend met de overwegingen geuit op onderhavige ministerconferentie, een actieplan van de Raad van Europa wordt opgesteld voor personen met een beperking, dat is gebaseerd op de mensenrechten en op een partnerschap tussen de verschillende actoren, en dat strategische doelstellingen en prioriteiten vaststelt die ertoe zullen leiden dat personen met een beperking als volwaardige burgers actief participeren in het maatschappelijk leven; en dat kan fungeren als een nieuw Europees beleidskader voor het volgende decennium;

50. dat de Raad van Europa actief deelneemt aan de onderhandelingen die zullen worden gevoerd in het kader van de komende bijeenkomsten van het bijzonder comité van de Verenigde Naties dat is belast met "het onderzoek van voorstellen voor het opstellen van een globale en geïntegreerde internationale conventie ter bescherming van de rechten en de waardigheid van personen met een beperking", daarbij gebruik makend van de uitgebreide ervaring die de Raad heeft opgedaan aangaande zaken de mensenrechten betreffende;

6. Vragen:

51. alle lidstaten van en waarnemers bij de Raad van Europa, alsmede de vertegenwoordigers van Europese niet-gouvernementele organisaties om deel te nemen aan de activiteiten en werkzaamheden van de Raad met betrekking tot de bevordering van een coherent beleid voor en door de volwaardige participatie van personen met een beperking;

7. Wensen:

52. de overtuigingen, waarden en beginselen die betrekking hebben op de mensenrechten en op de fundamentele vrijheden van personen met een beperking, alsmede op hun actieve deelname aan het gemeenschapsleven als volwaardige burgers, zoals uiteengezet in de onderhavige Verklaring van de Europese ministers en zoals algemeen erkend als gemeenschappelijke Europese waarde, met allen te delen, hierin begrepen de niet-Europese volkeren.

* * *

Tot slot danken wij de Spaanse overheid voor de voorbeeldige organisatie van deze Conferentie en voor haar gulle gastvrijheid.

Referentiedocumenten

Conventie voor de Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (ETS nr. 5);

Europees Sociaal Handvest (ETS nr. 35) en Europees Sociaal Handvest (herzien) (ETS nr. 163);

Europese code voor de sociale zekerheid (ETS nr. 48), Protocol bij de Europese code voor de sociale zekerheid (ETS nr. 48A), Europese code voor de sociale zekerheid (herzien) (ETS nr. 139);

Conventie voor de bescherming van de mensenrechten en de waardigheid van de mens met betrekking tot de toepassing van biologie en geneeskunde: Conventie voor de mensenrechten en de biogeneeskunde (ETS nr. 164);

Europese conventie inzake bouwkundig erfgoed (ETS nr. 121);

Europese Landschapconventie (ETS nr. 176);

“Strategie voor Sociale Cohesie”, aangenomen door het Europees comité voor sociale cohesie van de Raad van Europa op 12 mei 2000;

Aanbeveling R (86) 18 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa betreffende het "Europees handvest inzake sport voor allen: personen met een handicap";

Aanbeveling nr. R (92) 6 van het Comité van Ministers betreffende een coherent beleid voor mensen met een handicap;

Resolutie ResAP(95)3 inzake een handvest betreffende de beroepsevaluatie van personen met een handicap;

Aanbeveling nr. R (96) 5 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de balans tussen beroeps- en gezinsleven;

Aanbeveling nr. R (98) 3 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de toegang tot het hoger onderwijs;

Aanbeveling nr. R (98) 9 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake afhankelijkheid;

Aanbeveling nr. R (99) 4 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de wettelijke bescherming van niet-handelingsbekwame volwassenen;

Aanbeveling Rec(2001)12 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de aanpassing van voorzieningen in de gezondheidszorg aan de vraag naar gezondheidszorg en voorzieningen in de gezondheidszorg voor mensen in marginale situaties;

Aanbeveling Rec(2001) 19 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de participatie van burgers in het lokale openbare leven;

Aanbeveling Rec(2002) 5 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de bescherming van vrouwen tegen geweld;

Aanbeveling Rec(2003)3 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de gelijkwaardige participatie van vrouwen en mannen in het politieke en publieke besluitvormingsproces;

Aanbeveling Rec(2003)19 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de verbetering van de toegang tot sociale rechten;

Aanbeveling Rec(2004)10 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de bescherming van de mensenrechten en de waardigheid van personen met een geestelijke stoornis;

Aanbeveling Rec(2004)11 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake wettelijke, operationele en technische standaards voor e-voting;

Aanbeveling Rec(2004)15 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake "e-governance" (het gebruik van elektronische middelen voor het ondersteunen van bestuursprocessen);

Aanbeveling Rec(2005)5 van het Comité van Ministers aan de lidstaten inzake de rechten van kinderen die in opvanginstellingen verblijven;

Resolutie ResAP(2001)1 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake de introductie van de beginselen van Universal Design in de opleidingsprogramma's voor alle beroepen die met de bouw te maken hebben ("Resolutie van Tomar");

Resolutie ResAP(2001)3 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa "Towards full citizenship for people with disabilities through inclusive new technologies" (Naar een volledig burgerschap voor personen met een handicap door middel van inclusieve nieuwe technologieën);

Resolutie ResAP(2005)1 van het Comité van Ministers van de Raad van Europa inzake de bescherming van volwassenen en kinderen met een handicap tegen misbruik;

Aanbeveling 1185 (1992) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa inzake het readaptatiebeleid voor personen met een handicap;

Aanbeveling 1418 (1999) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa inzake de bescherming van de mensenrechten en de waardigheid van terminale patiënten en stervenden;

Aanbeveling 1560 (2002) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa "Towards concerted efforts for treating and curing spinal cord injury" (Naar gecoördineerde inspanningen voor de behandeling en genezing van ruggenmergletsel);

Aanbeveling 1592 (2003) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa "Towards full social inclusion of persons with disabilities" (Naar volledige inclusie van personen met een handicap);

Aanbeveling 1598 (2003) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa inzake de bescherming van gebarentalen in de lidstaten van de Raad van Europa;

Aanbeveling 1601 (2003) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa inzake de verbetering van het lot van verwaarloosde kinderen in instellingen;

Aanbeveling 1698 (2005) van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa inzake de rechten van kinderen in instellingen;

Resolutie 216 (1990) van de Staande conferentie van de lokale en regionale overheden van Europa (thans Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa (Congres)) inzake de revalidatie en integratie van de personen met een handicap: de rol van de lokale overheden;

Aanbeveling 129 (2003) en Resolutie 153 (2003) van het Congres inzake werkgelegenheid en kwetsbare groepen;

Herzien Europees Handvest inzake de Participatie van jongeren in het lokale en regionale leven (Congres), 21 mei 2003;

Slotverklaring aangenomen door de staatshoofden en regeringen van de lidstaten van de Raad van Europa, in vergadering bijeen voor de tweede top van de Raad van Europa (oktober 1997), waarin wordt erkend dat

“sociale cohesie ... een van de belangrijkste eisen [is] voor de uitgebreide Europese Unie en dient te worden nagestreefd als een essentiële aanvulling op de bevordering van de mensenrechten en de menselijke waardigheid”;

Slotverklaring (Verklaring van Malta) aangenomen op de conferentie van de Raad van Europa inzake toegang tot de sociale rechten, 14-15 november 2002;

Bijdragen van de Europese Commissaris voor de Mensenrechten;

Conventie inzake de rechten van het kind van de Verenigde Naties (1989);

Internationaal convenant inzake economische, sociale en culturele rechten van de Verenigde Naties (1966);

Internationaal convenant inzake burgerlijke en politieke rechten van de Verenigde Naties (1966);

Universele verklaring van de rechten van de mens van de Verenigde Naties (1948);

Standaardregels over gelijke kansen voor personen met een handicap van de Verenigde Naties (1993);

Salamanca-verklaring en kader voor actie inzake onderwijs aan kinderen met speciale onderwijsbehoeften van de UNESCO (1994);

Internationaal actieplan inzake vergrijzing, aangenomen door de tweede internationale VN-vergadering over vergrijzing, gehouden te Madrid, 8-12 april 2002;

Regionale implementatiestrategie voor het Internationaal actieplan inzake vergrijzing van Madrid 2002, aangenomen door de Ministeriële conferentie over vergrijzing van de Economische Commissie voor Europa van de Verenigde Naties, Berlijn, 11-13 september 2002;

Internationale classificatie van Stoornissen, Beperkingen en Handicaps (ICIDH) (1980) van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO);

International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) of the World Health Organisation (WHO), 2001;

Conventie inzake readaptatie en de tewerkstelling van gehandicapte personen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) (nr. C159), 1983, en de bijbehorende Aanbeveling inzake readaptatie en de tewerkstelling van gehandicapte personen van de ILO (nr. R168), 1983;

Resolutie van de Raad en de Ministers van Onderwijs in vergadering met de Raad van 31 mei 1990 inzake de integratie van kinderen en jongeren met een handicap in de reguliere onderwijssystemen;

Mededeling van de Commissie inzake gelijke kansen voor personen met een handicap - Een nieuwe strategie van de Europese Unie ten behoeve van personen met een handicap (COM(96) 406 definitief);

Resolutie van de Raad van de Europese Unie en van de vertegenwoordigers van de regeringen van lidstaten in vergadering in de Raad van 20 december 1996 inzake gelijke kansen voor personen met een handicap;

Aanbeveling van de Raad van 4 juni 1998 inzake een parkeerkaart voor personen met een handicap (98/376/EC);

Resolutie van de Raad van 17 juni 1999 inzake gelijke kansen op arbeid voor personen met een handicap (1999/C 186/02);

Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's: Naar een Europa zonder drempels voor personen met een functiebeperking (COM(2000) 284 definitief);

Richtlijn van de Raad (2000/78/EC) van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep;

Besluit van de Raad (2000/750/EC) van 27 november 2000 tot vaststelling van een communautair actieprogramma ter bestrijding van discriminatie (2001-2006);

Besluit van de Raad (2001/903/EC) van 3 december 2001 inzake een Europees Jaar van Personen met een handicap 2003;

Resolutie van de Raad op 6 februari 2003 betreffende "e-toegankelijkheid" - verbeteren van de toegang van mensen met een functiebeperking tot de kennismaatschappij, (2003/C 39/03);

Resolutie van de Raad van 5 mei 2003 over gelijke kansen voor leerlingen en studenten met een functiebeperking (2003/C 134/02);

Resolutie van de Raad van 6 mei 2003 over de toegankelijkheid van de culturele infrastructuur en culturele activiteiten voor mensen met een handicap (2003/C 134/05);

Resolutie van de Raad van 15 juli 2003 inzake de bevordering van de tewerkstelling en de maatschappelijke integratie van mensen met een functiebeperking (2003/C 175/01);

Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's: e-toegankelijkheid (COM(2005) 425 definitief);

Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's: over de uitvoering, de resultaten en de algehele beoordeling van het Europees Jaar van personen met een handicap 2003 (COM(2005) 486 definitief);

Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de situatie van personen met een handicap in de uitgebreide Unie: het Europees actieplan 2006-2007 (COM(2005) 604 definitief);

Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement, het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's: Gelijke kansen voor personen met een handicap: een Europees actieplan (COM(2003) 650 definitief);

Verklaring van Madrid "Non-discrimination plus positive action results in social inclusion" ("Non-discriminatie plus positieve actie resulteren in sociale inclusie), aangenomen op de Europese Conferentie van niet-gouvernementele organisaties, gehouden in maart 2002 in Madrid;

Barcelona-verklaring "The City and the Disabled" (De stad en personen met een handicap) (1995);

Verklaring van de Europese Sociale Partners inzake de tewerkstelling van personen met een handicap (Keulen, mei 1999);

Verklaring van de Sociale Partners over het Europees Jaar van mensen met een handicap: Bevordering van gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt voor mensen met een functiebeperking (20 januari 2003);

Bijdrage van de Europese beweging van personen met een handicap aan de Tweede Europese Conferentie van de Raad van Europa over het gehandicaptenbeleid, "From words to deeds" (Van woorden naar daden), aangenomen op het Europese NGO Forum op 8 april 2003 in Madrid.